

WWF

REPORT

ADRIA

2016

Vodič za primjenu uredbe o drvetu Evropske Unije

Promocija održivog gospodarenja šumskim
resursima kao podrška održivom razvoju
Bosne i Hercegovine

SADRŽAJ

1.	Uvod	7
2.	Mjere EU na suzbijanju ilegalnih aktivnosti u šumarstvu	12
3.	Analiza EU Uredbe 995/2010	16
3.1.	Ključni akteri za provođenje EUTR-a	17
3.1.1	Nadležna tijela (Competent authorities)	18
3.1.2	Organizacije za nadzor (Monitoring organisations)	18
3.1.3	Operateri (Operators)	19
3.1.4	Trgovci (Traders)	20
3.2.	Mjere propisane Uredbom o drvetu EU	21
3.2.1	Obaveze operatera	22
3.3	Mjere za ispunjavanje opštih EUTR zahtjeva	23
3.4.	Mjere za osiguranje pristupa informacijama o lancu snabdijevanja	24
3.4.1	Obaveze trgovaca prilikom informisanja	28
3.5	Mjere za provođenje procedura procjene rizika	29
3.5.1	Prvi korak – Procjena rizika u slučaju certificiranog drveta	30
3.5.2	Drugi korak – Procjena rizika u slučaju drveta koje ne potiče iz certificiranih šuma	31
3.6	Mjere za umanjeње rizika i vođenje evidencije	32
4.	Moguće strategije i aktivnosti za zadovoljenje odredbi EUTR-a u BiH	36
5.	Literatura	38
6.	Prilog 1: Neoficijelni prevod EU Uredbe 995/2010 Katedre za ekonomiku, politiku i organizaciju šumarstva i urbanog zelenila Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu	39

Lista skraćenica

EU Evropska unija

FLEGT Forest Law Enforcement, Governance and Trade (Provođenje zakona o šumama, upravljanje i trgovina)

EUTR EU Timber Regulation (EU Uredba broj 995/2010)

BiH Bosna i Hercegovina

FBIH Federacija Bosne i Hercegovine

VPA Voluntary Partnership Agreements (Dobrovoljni partnerski ugovor)

LAS Legality Assurance System (Sistem osiguranja legalnosti)

CoC Chain of Custody (Nadzorni lanac trgovine drvetom)

DDS Due diligence system (Sistem dužne pažnje)

CITES Konvencija za zaštitu rijetkih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta

FAO Food and Agriculture Organization of United Nations (Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija)

WWF World Wild Fund for Nature (Svjetski fond za zaštitu prirode)

EFI European Forest Institute (Evropski šumarski institut)

WSSD The World Summit on Sustainable Development (Svjetski samit o održivom razvoju)

SAD Sjedinjene Američke Države

ETTF Evropska Federacija za trgovinu drvetom

Predgovor

Implementacijom projekta „Promocija održivog gospodarenja šumskim resursima kao podrška održivom razvoju Bosne i Hercegovine“ koji, uz finansijsku potporu IKEA-e, udruženo implementira WWF Adria u saradnji sa Šumarskim fakultetom u Sarajevu, obuhvaćena je i problematika regulatornog okvira trgovine proizvodima od drveta na međunarodnom tržištu. Kao jedan od ključnih aspekata koji se tretiraju implementacijom ovog projekta, nametnulo se pitanje provođenja Uredbe o drvetu Evropske unije poznatije pod nazivom EUTR (EU Uredba broj 995/2010). Kako je značajan broj proizvođača drvnih proizvoda u Bosni i Hercegovini izvozno orijentiran i usmjeren upravo na tržište Evropske unije, ukazala se potreba za informisanjem šireg kruga stručnjaka iz prakse o osnovnim propisima vezanim za EUTR. Sa druge strane, u prilog potrebi za edukativnim aktivnostima ide i činjenica da su nezakonite radnje u sektoru šumarstva u Bosni i Hercegovini prepoznate kao ključni problem koji otežava dostizanje cilja održivog gospodarenja ovim važnim resursom. Imajući u vidu da EUTR postavlja striktno propise za uvoz proizvoda od drveta na tržište Evropske unije i zahtjeva uspostavljanje procedura za dokazivanje legalnosti takvih proizvoda, neupitna je potreba jačanja internih kapaciteta u sektorima šumarstva i prerade drveta u Bosni i Hercegovini kako bi se osigurao kontinuiran i nesmetan izvoz. S tim u vezi, cilj ove publikacije je da šumarsku i drvoprerađivačku stručnu javnost upozna sa procesom provođenja EUTR-a, njenim osnovnim zahtjevima i neophodnim aktivnostima za poštivanje njenih propisa.

Koristimo ovu priliku da, u ime tima koji je realizirao ovu aktivnost, uputimo iskrenu zahvalnost svim učesnicima edukativnih radionica na njihovom nesebičnom doprinosu u stvaranju ove publikacije. Ista je namijenjena svim zainteresiranim stranama u Bosni i Hercegovini da se temeljitije upoznaju sa propisima EUTR-a i povećaju vlastite kapacitete za poštivanje propisanih odredbi, te i na taj način udovolje zahtjevima koje pred njih postavljaju poslovni partneri sa tržišta Evropske unije. Stoga se u ovoj publikaciji tretiraju pitanja vezana za glavne karakteristike EU Uredbe 995/2010 kao i prethodnih aktivnosti koje je poduzela Evropska unija u cilju suočavanja sa problemom ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva. Pored toga, važan dio predstavljenog materijala se tiče ključnih aktera koji su zaduženi za provođenje propisa ove Uredbe pa se u skladu s tim prikazuju njihove ključne obaveze i odgovornosti. Kroz publikaciju je prikazano nekoliko praktičnih primjera implementacije EUTR-a u cilju detaljnijeg razumijevanja mjera koje su propisane ovom Uredbom. Na kraju su predstavljani prijedlozi mjera koje bi trebalo poduzeti u Bosni i Hercegovini kako bi se ojačali interni kapaciteti za kontinuirano poštivanje propisa EUTR-a.

Pored stručnjaka iz prakse, ova publikacija može biti od koristi i ključnim akterima šumarske politike, donosiocima odluka i javnoj administraciji čija je obaveza da pokrenu i vode proces usklađivanja nacionalne politike sa pravnom stečevinom Evropske unije koja se odnosi na sektor šumarstva. Korist od ove publikacije također mogu imati i predstavnici drvne industrije koji će u njoj naći korisne informacije kako da odgovore na zahtjeve koje pred njih mogu postaviti partneri sa tržišta Evropske unije u kontekstu implementacije EUTR-a.

1. Uvod

Pitanje ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva postaje sve značajnija tema globalnih diskusija i procesa na međunarodnom nivou. Na značaj, obim i posljedice ovog problema ukazuje povezivanje nestanka i degradacije šumskih resursa sa povećanim intenzitetom ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva. Posljedice ilegalnih aktivnosti se ogledaju u gubitku biološke raznolikosti, povećanoj emisiji stakleničkih gasova, kao i snažnom uticaju na kvalitet života zajednica koje svoj opstanak baziraju na šumskim proizvodima i uslugama. Iako se u novije vrijeme sve više pažnje, kako naučno-istraživačke tako i političke, posvećuje problemu ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva, nepostojanje preciznih podataka o njihovim uzrocima, obimu, tipovima i posljedicama još uvijek predstavlja barijeru pri iznalaženju adekvatnih mjera za njihovo sprečavanje. Očuvanje šuma, unapređenje njihove stabilnosti i održivo gospodarenje u skladu sa potrebama šire društvene zajednice predstavljaju temeljne principe na kojima se baziraju šumarske politike država Evropske unije (EU). Svjesna činjenice da je jedna od najvećih prijetnji šumskim ekosistemima na globalnom nivou sve raširenija pojava ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva, EU već duži niz godina poduzima aktivnosti koje se realiziraju kako u državama iz kojih potiče drvna sirovina, tako i u državama na čija se tržišta to drvo uvozi (najčešće države članice EU).

Prva aktivnost EU koja se direktno odnosila na ilegalnu trgovinu proizvodima od drveta je pokrenuta 2002. godine. Evropska komisija je kroz niz konsultativnih aktivnosti izrazila odlučnost da aktivno učestvuje u borbi protiv ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva nastojanjem da se zabrani trgovina proizvodima od drveta ilegalnog porijekla (Lovrić et al, 2011). Iste godine, uz podršku Svjetske banke, pokrenute su regionalne inicijative za sprečavanje trgovine proizvodima od drveta ilegalnog porijekla poznate pod nazivom FLEGT proces (engl. *Forest Law Enforcement, Governance and Trade* – Provođenje zakona, upravljanje i trgovina). FLEGT je inicijativa EU koja ima za cilj da unaprijedi gospodarenje šumama i smanji ilegalnu sječu drveta, istovremeno jačajući održivo gospodarenje šumama i promovišući trgovinu legalno posjećenim drvetom. Važan segment u realizaciji FLEGT procesa predstavlja usvajanje pravno obavezujuće Uredbe EU kojom se u državama članicama nastoji zabraniti uvoz proizvoda od drveta ilegalnog porijekla. Uredbom broj 995/2010, poznatijom pod nazivom EU Timber Regulation (u daljem tekstu EUTR), koja je usvojena 20.10.2010. godine, se posebno naglašava važnost mjera koje trebaju poduzeti poslovni subjekti koji prvi plasiraju proizvode od drveta na tržište EU i obaveze država članica.

Proces pridruživanja Bosne i Hercegovine (BiH) EU podrazumijeva provođenje temeljnih društveno-političkih promjena, reformu javnog sektora i usklađivanje domaćih propisa sa zahtjevima EU politika i tržišta. Usklađivanjem nacionalnih politika i propisa stvaraju se uvjeti za napredak na putu ka EU integracijama, a samim tim utiče i na unapređenje ekonom-

sko-političkih realiteta šire društvene zajednice. Složena administrativno-politička struktura BiH snažno utiče i na procese kreiranja konzistentne šumarske politike, što je posebno izraženo u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH). Nejasna podjela upravljačko-gospodarskih nadležnosti između različitih nivoa vlasti kada su u pitanju šumski resursi, uvjetuje sporost u usklađivanju sektorskih propisa sa propisima EU. Ovakvo stanje je posljedica skromnih kapaciteta nosilaca upravljačke funkcije, ali i nepostojanja mehanizama za razvoj djelotvornih instrumenata šumarske politike koji bi imali za cilj ubrzanje procesa usklađivanja sektorske politike sa propisima EU. U prilog tome treba navesti činjenicu da trenutno u FBiH ne postoji Zakon o šumama, koji treba predstavljati temeljni stub za osiguranje legalnosti porijekla proizvoda od drveta.

Iako je značajan broj proizvođača proizvoda od drveta u BiH svojim poslovnim aktivnostima orijentisan na tržište EU, inertnost javne šumarske administracije u procesu prilagođavanja zahtjevima EU, kada je u pitanju borba protiv ilegalnih aktivnosti, može uzrokovati probleme po pitanju plasmana proizvoda od drveta iz BiH na ovo tržište. U prilog ovome idu i činjenice koje su otkrivene istraživanjima percepcije stručne šumarske javnosti u FBiH u vezi zahtjeva i propisa EUTR-a (Bećirović, 2013). Navedeno istraživanje je pokazalo da unutar posmatrane populacije nivo poznavanja propisa EUTR-a nije na očekivanom nivou. Čak 12% ispitanika nisu dali niti jedan tačan odgovor na pitanja iz upitnika (sva pitanja su se odnosila na osnovne elemente procesa usvajanja i implementacije EUTR-a), te je njihov nivo poznavanja propisa ocijenjen kao nedovoljan. Ispitanika koji su imali 1 ili 2 tačna odgovora na postavljena pitanja je bilo oko 47%, a njihov nivo poznavanja propisa je ocijenjen kao djelimično poznavanje propisa EUTR-a. Za oko 40% ispitanika nivo poznavanja propisa je kategoriziran kao dobro poznavanje propisa EUTR-a, dok je samo 1% ispitanika na većinu pitanja iz upitnika dao tačne odgovore, odnosno pokazao da vrlo dobro poznaje propise ove Uredbe.

U nastavku je posmatran odnos nezavisnih varijabli i nivoa poznavanja propisa EUTR-a od strane visokoobrazovanih stručnjaka šumarstva u FBiH. Kao nezavisne varijable u ovom slučaju se pojavljuju tip institucije iz koje ispitanici dolaze, starost ispitanika i broj godina radnog iskustva. Identificirano je da, u slučaju ispitanika koji su trenutno uposleni u javnoj šumarskoj administraciji, svi ispitanici, djelimično (61,1%) ili dobro (38,9%) poznaju propise ove Uredbe. Sa druge strane, u kategoriji ispitanika koji rade u javnim šumarskim preduzećima ima onih koji nedovoljno poznaju propise EUTR-a (14,2%), što ukazuje na neophodnost dodatnog informisanja i edukacije ove skupine ispitanika o procesu implementacije ove Uredbe. Kada je u pitanju odnos ocjene nivoa poznavanja propisa EUTR-a i kategorija starosti ispitanika, utvrđeno je da unutar kategorije ispitanika mladih od 45 godina postoji relativno visok procenat (14,7%) onih koji nedovoljno poznaju propise EUTR-a. Pored toga, identificirano je da unutar kategorije ispitanika sa manje od 15 godina radnog iskustva ima 12,3% onih koji nedovoljno poznaju propise EUTR-a.

Sve naprijed navedeno upućuje na zaključak da, za potrebe efektivnog zadovoljenja zahtjeva EUTR-a, treba kreirati dodatne informativne i edukativne sadržaje. Informativne sadržaje bi trebalo usmjeriti na sve skupine ispitanika obuhvaćenih ovim istraživanjem, kao i na širu javnost u cilju podizanja svijesti o značaju prevencije i borbe protiv ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije. Sa druge strane, edukativne sadržaje bi trebalo usmjeriti na mlađe kategorije visokoobrazovanih stručnjaka šumarstva i predstavnika drvne industrije

u cilju njihovog osposobljavanja za poduzimanje neophodnih mjera u procesu usklađivanja šumarske politike u BiH sa propisima ove Uredbe. Naprijed navedeno također ukazuje i na činjenicu da u svakoj kategoriji ispitanika (starijih i mlađih, onih sa više i onih sa manje radnog iskustva, onih koji rade u preduzećima i onih koji rade u javnoj administraciji) postoji određeni broj visokoobrazovanih stručnjaka šumarstva koji mogu biti nosioci implementacije pojedinih mjera neophodnih za proces ispunjenja obaveza koje propisuje EUTR. Ove činjenice su uzete kao osnovni razlog za kreiranje ove publikacije, čiji cilj je da šumarsku i drvopreradivačku stručnu javnost upozna sa procesom provođenja EUTR-a, osnovnim zahtjevima i uslovima za njeno poštivanje, kao i posljedicama za izvoz drveta i proizvoda od drveta na tržište EU.

2. Mjere EU na suzbijanju ilegalnih aktivnosti u šumarstvu

Stav Evropske komisije je takav da se ilegalne aktivnosti smatraju glavnim razlogom gubljenja šuma na globalnom nivou koje izazivaju ekološke štete ogromnih razmjera. Sječa šuma izaziva oko 20% globalne emisije stakleničkih plinova (što je više od ukupne emisije transportnog sektora) i glavni je uzrok gubitka biološke raznolikosti (Erixon i Hindley, 2009).

FLEG predstavlja prvu aktivnost EU, realizovanu u saradnji sa Svjetskom bankom (engl. *World Bank*), u borbi protiv ilegalnih aktivnosti. U septembru 2001. godine, zemlje istočne Azije i drugih regiona, uključujući Veliku Britaniju i SAD, su učestvovala na ministarskoj konferenciji o Provođenju zakona o šumama i upravljanju (engl. *Forest Law Enforcement and Governance - FLEG*) na Baliju. U pitanju je inicijativa za kreiranje okvira pomoću kojeg bi vlade zemalja proizvođača drveta mogle sarađivati međusobno i sa zemljama potrošačima proizvoda od drveta u borbi protiv ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije. Na ovoj konferenciji ministri su se obavezali da će poduzeti hitne postupke za povećanje državnih napora da se ojača bilateralna, regionalna i multilateralna saradnja na prepoznavanju kršenja odredbi zakona o šumama i ilegalnih aktivnosti u šumarstvu, posebno ilegalnih sječa, sa njima povezane ilegalne trgovine i korupcije i njihovih negativnih uticaja na vladavinu zakona (FLEG East Asia Ministerial Conference..., 2001). Slične konferencije su planirane i u ostalim regionima u kojima se nalaze zemlje bogate šumskim resursom. Trenutno se izdvaja tri regionalna FLEG procesa uspostavljena u jugoistočnoj Aziji i Africi (AFLEG), te Evropi i Sjevernoj Aziji (ENAFLEG). Ovi procesi su uticali na posvećenost odgovornih ministarstava, identifikaciju i implementaciju aktivnosti u borbi protiv ilegalnih aktivnosti u svakom od navedenih regiona.

Prva aktivnost EU koja se direktno odnosila na ilegalnu trgovinu proizvodima od drveta je započeta 2002. godine. U aprilu te godine, Evropska komisija je organizovala međunarodnu radionicu na kojoj se diskutovalo o načinu na koji bi EU mogla da doprinese borbi protiv ilegalnih aktivnosti u šumarstvu. Na svjetskom Samitu o održivom razvoju (engl. *The World Summit on Sustainable Development - WSSD*), održanom u Johaneshburgu iste godine, Evropska komisija je izrazila odlučnost da aktivno učestvuje u borbi protiv ilegalne trgovine proizvodima od drveta. Na istom sastanku, javnost je upoznata sa razvojem nove politike EU (UNDESA, 2002), a Svjetska banka je podržala tri regionalne FLEGT inicijative: za Istočnu Aziju i Pacifik, Afriku i Evropu i Sjevernu Aziju (Lovrić et al, 2011). Svoj prvi prijedlog FLEGT Akcionog plana, EU je objavila u maju 2003. godine. FLEGT (engl. *Forest Law Enforcement, Governance and Trade* – Provođenje zakona, upravljanje i trgovina). To je inicijativa EU koja ima za cilj da unaprijedi gospodarenje šumama i smanji ilegalnu sječu drveta, istovremeno jačajući održivo gospodarenje šumama i promovišući trgovinu legalno posjećenim drvetom. Evropska komisija koordinira FLEGT program uz saradnju sa državama članicama EU. Radi

provedbe FLEGT Akcionog plana, Evropska komisija je osnovala EU FLEGT Jedinicu (engl. *EU FLEGT Facility*) koju vodi Evropski šumarski institut (engl. *European Forest Institute* – EFI). Cilj ove Jedinice je da doprinese: "... smanjenju siromaštva, održivom ekonomskom razvoju, upravljanju te unaprjeđivanju okolišnih usluga u državama čije se drvo i drveni proizvodi izvoze u EU, sve u skladu sa EU FLEGT Akcionim planom" (EFI, 2010).

Mjere EU FLEGT Akcionog plana su:

1. Potpora državama proizvođačima drveta. Predstavlja tehničku i finansijsku potporu usmjerenu ka: unapređenju gospodarenja šumama, jačanju lokalnih stručnih kapaciteta i reformi zakonodavstva u dijelu koji se odnosi na borbu protiv nezakonitih aktivnosti, povećanju transparentnosti i uključivanju različitih interesnih grupa u proces donošenja i implementacije odluka u šumarstvu.
2. Promovisanje legalne trgovine drvetom. Ovaj cilj EU FLEGT Akcionog plana se realizuje na slijedeće načine:
 - a) Putem dobrovoljnih partnerskih ugovora (engl. *Voluntary Partnership Agreements* – VPAs). Ovi ugovori predstavljaju bilateralne sporazume između EU i države proizvođača, kojim se obje strane obavezuju na borbu protiv ilegalnih sječa i trgovine drvetom i proizvodima od drveta. Osnova svakog od VPA ugovora predstavlja sistem za osiguranje legalnosti (engl. *Legality Assurance System* – LAS).

Ovaj sistem se sastoji od slijedećih faza:

Jasne definicije drveta legalnog porijekla u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima zemlje proizvođača. Praktična implikacija ove aktivnosti podrazumijeva određivanje skupa relevantnih zakona i podzakonskih akata, pri čemu treba imati na umu da mogu postojati neusklađenosti među odabranim propisima (Suparna, 2001). Međutim, kako je dugoročni cilj FLEGT Akcionog plana osiguranje održivog gospodarenja šumama, definicija legalnosti treba da sadrži ekonomske, ekološke i socijalne komponente, kao i operativne kriterije prema kojima bi se jednostavno moglo utvrditi poštivanje/nepoštivanje određenog propisa unutar definiranog zakonodavnog paketa. Tako definirana legalnost bi se mogla smatrati „državnim standardom“ legalnosti prema kome se upoređuju pojedini proizvodi ili procesi (Lovrić et al, 2011).

Slijedeće faze LAS-a su:

- Osiguranje mehanizama za kontrolu lanca nabavke i protoka drveta.
- Utvrđivanje sistema za verifikaciju usaglašenosti državnih propisa i praksi sa definicijom drveta legalnog porijekla i sa mehanizmima kontrole lanca nabavke drveta.
- Sistem licenciranja drveta legalnog porijekla koje je predmet izvoza.
- Neovisan sistem nadzora LAS-a sa ciljem osiguranja potpunog provođenja VPA.

U procesu uspostave dobrovoljnih partnerskih ugovora, uspostavljanje i provođenje sistema za osiguranje legalnosti predstavlja najdužu i najzahtjevniju fazu nakon koje slijedi potpuna implementacija i dodjela FLEGT licence. Prema VPA ugovoru, jedino se drvo i proizvodi od drveta koji posjeduju FLEGT licencu mogu nesmetano uvesti u EU.

Sistem za osiguranje legalnosti razvijaju same države izvoznice uz odgovarajuću tehničku i finansijsku pomoć EU. Trenutno pet država razvija dobrovoljne partnerske ugovore (Kamerun, Gana, Indonezija, Liberija, Republika Kongo), a četiri države su u fazi pregovaranja (DR Kongo, Gabon, Malezija i Vijetnam) (Lovrić et al, 2011). Kako bi se mreža dobrovoljnih partnerskih ugovora i dalje širila, Evropska komisija i članice EU su do sada finansirale 33 projekta u 44 države, dok je FAO u sklopu programa "Forest Law Enforcement, Governance and Trade Support Programme for African, Caribbean and Pacific Countries" finansirao 63 projekta u 30 država (EFI, 2011).

b) Multilateralni okvir za međunarodnu saradnju. Odnosi se na saradnju EU sa najvećim uvoznicama drveta kao što su Kina, Japan, SAD sa ciljem razvoja zajedničke politike za borbu protiv ilegalne trgovine drvetom.

3. Podsticanje potrošnje drveta i proizvoda od drveta legalnog porijekla od strane javnih ustanova (engl. *Public Procurement Policies*). Ovom mjerom se nastoji uticati na države članice da u okviru javnih nabavki prednost daju certificiranom drvetu ili drvetu kojem je dokazano legalno porijeklo. Takve inicijative su do sada pokrenute u Belgiji, Danskoj, Francuskoj, Nizozemskoj, Njemačkoj i Velikoj Britaniji (Lovrić et al, 2011).
4. Podrška privatnim inicijativama. Odnosi se na aktivnosti privatnog sektora iz zemalja proizvođača drveta koje su vezane za gospodarenje šumama, poštivanje zakona, unapređenje nadzornog lanca (engl. *Chain of Custody – CoC*) i poštivanje praksi društveno odgovornog ponašanja i poslovanja. Primjeri takve podrške su inicijativa WWF-a (engl. *World Wide Fund for Nature*) za sufinansiranje Globalne šumsko-trgovačke mreže (engl. *Global Forest & Trade Network*) iz 1991. godine i Akcionog plana za tropsko drvo (engl. *Tropical Timber Action Plan*) nastalog 2008. godine na inicijativu neprofitne organizacije „The Forest Trust“ (Lovrić et al, 2011).
5. Sigurnost investicija u šumarstvu. Ova mjera podrazumijeva kreiranje preporuka finansijskim institucijama da prilikom donošenja odluka o investiranju u sektor šumarstva u svoj sistem dužne pažnje (engl. *due diligence system*) uvrste i okolišne i socijalne pokazatelje kako takve investicije ne bi podsticale bilo koji vid nezakonitih aktivnosti u šumarstvu.
6. Provedba FLEGT Akcionog plana. Ovom mjerom se nastoji osigurati provedba FLEGT Akcionog plana u potpunoj sinergiji sa raznim međunarodnim konvencijama i sporazumima koji se odnose na pitanja ilegalnih aktivnosti u šumarstvu (npr. CITES) ali i sa različitim državnim propisima koji mogu biti od koristi u borbi protiv ilegalnih aktivnosti u šumarstvu.

7. Zabrana uvoza drveta iz konfliktnih područja ("konfliktno drvo").

Akcioni plan ističe važnost jasne, precizne i funkcionalne definicije konfliktnog drveta kako bi se isto na odgovarajući način prepoznalo i sankcionisalo u različitim razvojnim i finansijskim programima. Za sada se pod konfliktnim drvetom vrlo neodređeno smatra drvo kojim trguju različite oružane skupine sa ciljem finansiranja njihovih ratnih aktivnosti.

Na osnovu izloženih mjera, jasno je da FLEGT Akcioni plan predstavlja osnovu za definisanje EU politike o uvozu i izvozu drveta i drvnih proizvoda. Dalji razvoj EU politike realizovan je nizom uredbi Vijeća EU koje su nastale kao direktan rezultat FLEGT Akcionog plana. U pitanju su:

- FLEGT Uredba, usvojena 20.12.2005. godine (Br. 2173/2005¹).
Ovom Uredbom je dopušteno da se u svrhu kontrole legalnosti porijekla drveta koje ulazi na tržište EU potpisuju VPA između zemalja izvoznica (zemalja proizvođača) i EU.
- Uredba Evropske Komisije, usvojena 17.08.2008. godine (Br. 1024/2008²). Ovom Uredbom se propisuju detaljne mjere za implementaciju Uredbe Br. 2173/2005.
- EU Uredba o drvetu, usvojena 20.10.2010. godine (Br. 995/2010³).
Ova Uredba predstavlja sveobuhvatnu mjeru kojom se zabranjuje puštanje u promet drveta i drvnih proizvoda koji imaju ilegalno porijeklo.
- EU Uredba o priznavanju ili nepriznavanju organizacija za nadzor i o obavezama operatera koji po prvi put plasiraju drvo i drvne proizvode na tržište EU, usvojena 23.02. 2012. godine (Br. 363/2012⁴).
- EU Uredba o detaljnim pravilima sistema dužne pažnje i učestalosti i tipu provjera od strane organizacija za nadzor, usvojena 06.07.2012. godine (Br. 607/2012⁵).

¹ Predmetna EU Uredba je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/hh2GZN>

² Predmetna EU Uredba je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/Pduti>

³ Predmetna EU Uredba je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/UoObCD>

⁴ Predmetna EU Uredba je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/Z6tyBq>

⁵ Predmetna EU Uredba je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/8HtTx>

3. Analiza EU Uredbe 995/2010

Uredba o drvetu (engl. *Timber Regulation No. 995/2010*) je pravni dokument EU koji je usvojen 20.10.2010. godine (Prilog 1). Uredba je napisana po uzoru na amandman na Lacijev zakon (engl. *Lacey act*) iz SAD kojim se štite biljne i životinjske vrste od nezakonitog sakupljanja, transporta i trgovine (Brack i Bruckell, 2011). Ovom uredbom se reguliše uvoz drveta i drvnih proizvoda na tržište EU. Drugim riječima, uredbom se propisuju obaveze pravnih ili fizičkih lica, odnosno operatera (engl. *operators*) koja prva plasiraju drvo i drvene proizvode na EU tržište. Operateri su dužni da dokažu legalnost proizvoda koji su predmet uvoza na tržište EU putem sistema dužne pažnje (engl. *due diligence system*) kao osnovnog mehanizma kontrole legalnosti drveta propisanog ovom uredbom. Uredba je stupila na snagu 03.03.2013. godine, dok su države članice bile obavezne da do 03.06.2012. godine imenuju nadležna tijela (engl. *competent authorities*) zadužena za kontrolu njenog provođenja.

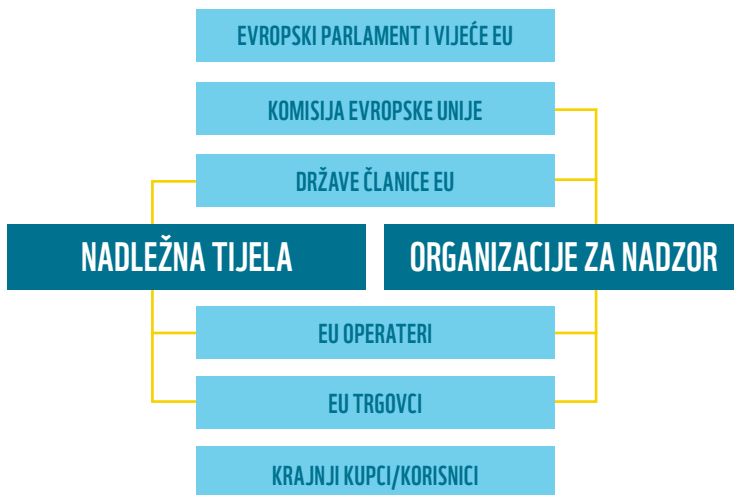
U uvodnim napomenama EUTR-a prepoznata je važnost šume za dobrobit ljudskog društva i činjenica da šume pružaju mnogostruke ekološke, ekonomske i socijalne koristi kao što su drveni i nedrvni šumski proizvodi i ekološke funkcije koje podrazumijevaju očuvanje bioraznolikosti, očuvanje stabilnosti funkcija šumskih ekosistema i stabilnosti klimatskih sistema, čijom interakcijom se ostvaruju pretpostavke za normalno funkcionisanje svih komponenti živog svijeta uključujući i čovjeka. Bez obzira na istaknutu važnost šumskih ekosistema, njihova održivost je ugrožena djelovanjem različitih faktora od kojih je antropogeni faktor daleko najopasniji.

Antropogeni uticaji na šumske ekosisteme, među kojima ilegalne aktivnosti zauzimaju značajno mjesto, često imaju nepovratan karakter i izazivaju trajan gubitak ovog prirodnog resursa, te su svrstani u najuži interes međunarodnih institucija, procesa i sporazuma. Ilegalne sječe su narastajući problem od međunarodnog značaja. One predstavljaju značajnu prijetnju šumskim ekosistemima jer doprinose procesu nestanka i degradacije šuma, ugrožavaju biodiverzitet i narušavaju održivo gospodarenje šumama, a samim time i mogućnost održivog razvoja područja koja zavise od šumskih resursa.

Od borbe protiv ilegalnih sječa u kontekstu ove Uredbe se očekuje da će na efektivan način doprinijeti naporima EU u sprječavanju klimatskih promjena, i to kroz pokretanje niza mjera i aktivnosti koje imaju za cilj sprečavanje plasiranja ilegalno posječenog drveta i proizvoda od takvog drveta na tržište EU. Uzimajući u obzir kompleksnost problema ilegalnih sječa, njegove osnovne uzroke i posljedice, neophodno je poduzeti specifične mjere uključujući i one koje imaju za cilj da utiču na postupke operatera, odnosno onih aktera na tržištu EU koji prvi plasiraju drvo i proizvode od drveta na ovo tržište.

3.1 Ključni akteri za provođenje EUTR-a

Najznačajniji akteri za usvajanje i implementaciju Uredbe o drvetu su Evropski parlament i Vijeće EU kao vrhovna administrativna tijela EU, zatim Komisija EU i države članice koje zajedničkim i kontinuiranim aktivnostima nastoje uspostaviti neophodne pretpostavke za provođenje propisa EUTR-a. Pored njih na tržištu EU posluju još dva tipa subjekata, operateri i trgovci na koje se direktno odnose propisi ove Uredbe. Evropska komisija ima ključnu ulogu za jednaku primjenu propisa EUTR-a od strane država članica EU. Svoje aktivnosti provodi uz kontinuiranu saradnju sa nadležnim tijelima nominiranim od strane država članica. Pored toga, EU komisija je odgovorna za priznavanje ili ne priznavanje organizacija za nadzor čiji rad, u saradnji sa nadležnim tijelima, nadzire i kontroliše.

Ključni akteri zaduženi za implementaciju EU Uredbe 995/2010

3.1.1 Nadležna tijela (Competent authorities)

Države članice EU su dužne da odaberu nacionalna nadležna tijela za provođenje EUTR-a koja posjeduju neophodne kapacitete za dodijeljene dužnosti⁶. U većini država članica EU, funkcija nacionalnih nadležnih tijela je povjerena ministarstvima zaduženim za sektor šumarstva ili zaštite okoliša. Nadležna tijela imaju dvostruku ulogu koja se ogleda u provjeri poštivanja EUTR od strane organizacija za nadzor i od strane EU operatera i trgovaca. Nadležna tijela kontrolišu rad organizacija za nadzor. U slučaju da uoče nepravilnosti u radu organizacija za nadzor dužne su obavijestiti Komisiju. U konačnici, Komisija može povući odluku o priznanju organizacije za nadzor kada se utvrdi da ista ne ispunjava EUTR-om propisane dužnosti.

Kada je u pitanju nadzor nad EU operaterima i trgovcima, nadležna tijela su dužna provjeriti funkcionisanje sistema dužne pažnje i njegove primjene pri kontroli plasmana proizvoda na EU tržište. S tim u vezi se izvršava kontrola uspostavljenih procedura i postupaka za procjenu i minimiziranje rizika. Pored toga, nadležna tijela postupkom nasumičnih provjera i konkretnih provjera na terenu izvršavaju kontrolu nad dokumentacijom kojom operateri dokazuju pravilno korištenje sistema dužne pažnje. Obaveza nadležnih tijela je i da o svim izvršenim provjerama vode adekvatne evidencije i predlažu korektivne mjere na uočene nepravilnosti, kao i da sarađuju sa drugim nadležnim tijelima u EU i nadležnim institucijama država izvan EU s ciljem razmjene informacija i konačnog poštivanja EUTR-a.

3.1.2 Organizacije za nadzor (Monitoring organisations)

Pored nacionalnih nadležnih tijela, vrlo važan akter za implementaciju propisa ove Uredbe su organizacije za nadzor (engl. monitoring organisation) čiji su odabir i priznavanje regulisani EU Uredbom br. 363/2012⁷. Uspostavljen je mehanizam za organizacije koje su razvile odgovarajuće sisteme dužne pažnje da svoje usluge pruže drugim zainteresiranim stranama. Ovo je posebno važno za one poslovne subjekte koji nemaju interne kapacitete da razvijaju vlastiti sistem dužne pažnje, koji u ovom slučaju mogu pomoć potražiti od organizacija za nadzor i na taj način ispuniti propise ove uredbe.

EUTR-om je jasno propisano da organizacija koja posjeduje svojstvo pravnog subjekta i legalno je osnovana (registrovana) unutar EU, te ima odgovarajuće stručne kapacitete i osigurava nepostojanje sukoba interesa prilikom realizovanja svojih aktivnosti može obavljati funkciju organizacija za nadzor.

⁶ Lista nadležnih tijela za provođenje EUTR-a je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/C2Ka7f>

⁷ Predmetna EU uredba je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/Z6tyBq>

U skladu sa Članom 8 EUTR-a, organizacije za nadzor su zadužene da:

- Uređuju (kreiraju), redovito ocjenjuju sistem dužne pažnje i isti ustupaju operaterima na korištenje.
- Verifikuju pravilno korištenje sistema dužne pažnje od strane operatera.
- Poduzimaju odgovarajuće mjere u slučaju kada operateri ne primjene sistem dužne pažnje, uključujući i prijavljivanje značajnijih ili ponovljenih grešaka nadležnim tijelima.

Komisija EU je do sada priznala 12 organizacija za nadzor⁸.

3.1.3 Operateri (Operators)

Najvažniji akteri u lancu distribucije proizvoda od drveta na EU tržištu su operateri, koji u smislu ove Uredbe predstavljaju bilo koje fizičko ili pravno lice koje prvo plasira drvo ili proizvode od drveta na EU tržište. To su oni subjekti koji prvi uvoze proizvode od drveta na EU tržište, koji do sada nisu bili razmjenjivani na ovom tržištu, ili oni subjekti koji prvi posječe drvo na teritoriji EU država stavljaju u promet. Dakle, propisi EUTR se odnose i na poslovne sisteme šumarstva u EU koji vrše sječu i posječe drvo plasiraju na EU tržište.

U Uredbi o drvetu „plasiranje na tržište“ je definisano kao prvo plasiranje drveta i drvnih proizvoda na tržište EU, neovisno o načinu prodaje, njihove namjene (za distribuciju ili korištenje u komercijalne svrhe), besplatno ili uz novčanu naknadu. Proizvodi koji se distribuiraju na tržište EU mogu biti uvezeni izvan EU ili proizvedeni na teritoriji država članica. Uredbom je „zemlja porijekla“ definisana kao država ili teritorija (niža administrativna jedinica/region) u kojoj je posječe drvo koje se kao poluproizvod plasira na tržište EU ili drvo od kojeg je napravljen proizvod koji se plasira na tržište EU. EUTR od operatera zahtjeva poštivanje sljedećih aspekata:

- Zabrana plasmana drveta ili proizvoda od drveta koji imaju ilegalan karakter.
- Obaveza uspostavljanja, održavanja i redovitog ocjenjivanja sistema dužne pažnje.
- Sankcionisanje u slučaju kršenja propisa EUTR-a.

⁸ Lista organizacija za nadzor je dostupna na sljedećem linku: <http://goo.gl/lw35sy>

3.1.4 Trgovci (Traders)

Sljedeći u lancu distribucije proizvoda od drveta su trgovci, koji u skladu sa propisima ove Uredbe predstavljaju svako fizičko ili pravno lice koje prodaje ili kupuje drvo ili proizvode od drveta plasirane na EU tržište. EUTR-om se trgovcima ne nameću novi zahtjevi već ih se podstiče da poštuju postojeće prakse uobičajenog poslovanja i tržišnih pravila. S tim u vezi trgovci trebaju da:

- Omoguće informacije o njihovim direktnim dobavljačima i klijentima koje mogu biti u formi faktura ili računa o posljednjoj isporuci.
- Osiguraju pohranjivanje podatka najkraće pet godina i, ukoliko se to od njih zahtjeva, te informacije dostave nadležnim tijelima. Čuvanjem informacija omogućavaju jasan uvid u lanac snabdijevanja i identificiranje operatera koji je predmetni proizvod prvi put plasirao na EU tržište koji se, u slučaju otkrivanja nepravilnosti, smatra odgovornim.

PRIMJER 1: IDENTIFIKACIJA OPERATERA I TRGOVACA

Firma kupuje namještaj od dobavljača iz Kine i Vijetnama i prodaje ga trgovcima na malo u nekoliko zemalja EU

Operator

Obzirom da se radi o prvom sudioniku u lancu nabavke koji plasira namještaj na tržište EU

Firma prodaje namještaj na tržištu Austrije koji nabavlja od dobavljača iz Italije, ali su drvena sirovina lišćari iz BiH koje uvozi italijanski proizvođač

Trgovac

Obzirom da kupujete od kompanije iz EU koja ima status operatera

Firma uvozi pločasti materijal od dobavljača širom svijeta, uključujući Kinu, SAD, Finsku i Francusku i vrši prodaju širom EU

Operator i Trgovac

Kada je u pitanju materijal koji se uvozi iz zemalja izvan EU firma prva plasira robu na tržište tj. Operator. U slučaju materijala koji se nabavlja iz zemalja EU firma ima status Trgovca

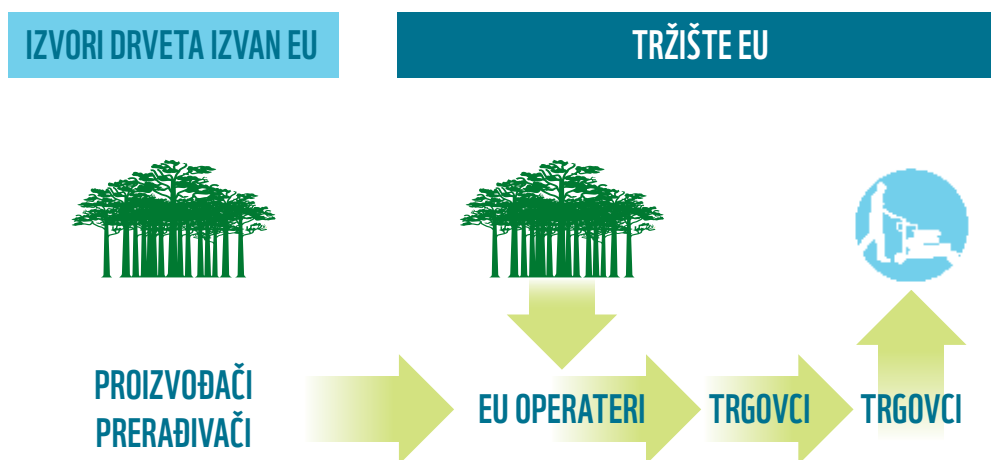
Njemački privatni vlasnik 50 ha visoke šume vrši sječu u nepravilnim vremenskim intervalima u zavisnosti od potreba svoga domaćinstva. U zavisnosti od okolnosti, sječu vrši samostalno i posječeeno drvo prodaje lokalnoj pilani. U drugom slučaju sklapa ugovor sa specijalizovanom firmom za sječu i izvlačenje kojoj prodaje drvo na panju.

Ponekad operater

Kada vrši sječu i prodaje trupce, tada ima status operatera koji prvi plasira drvo na tržište EU. Kada prodaje stabla na panju, Uredba o drvetu se ne primjenjuje na njega. Postoji mogućnost da će sjekaču trebati pružiti informacije koje su mu potrebne za njegov DDS jer će on biti taj koji će prvi plasirati drvo na tržište.

3.2 Mjere propisane Uredbom o drvetu EU

Karakter EU tržišta drvetom i proizvodima od drveta je prikazan na slici 1, sa koje je vidljivo da se ovo tržište sastoji od dvije grupe ključnih aktera, odnosno operatera i trgovaca. Propisi ove Uredbe se direktno odnose na operatere koji plasiraju drvo i proizvode od drveta na tržište EU i trgovce koji posluju na tržištu EU. Ova Uredba indirektno utiče i na proizvođače (prerađivače) u zemljama izvan EU koji služe kao izvor sirovine za EU operatere.

Slika 1: Ključni akteri EU tržišta drvetom i proizvodima od drveta

Najvažnije mjere propisane ovom uredbom se odnose na obaveze operatera. Svrha ovih mjera je zabrana plasmana ilegalno posječenog drveta ili proizvoda napravljenih od takvog drveta na EU tržište. Stoga EUTR daje jasnu definiciju „legalnog drveta“ koje podrazumijeva ono drvo koje je posječeno u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima zemlje porijekla. Takvi propisi regulišu slijedeće oblasti:

- Prava na sječu drveta na prostoru čije su granice definirane zakonom,
- Nadoknadu za korištenje šuma uključujući i prava koja se tiču sječe drveća,
- Iskorištavanje šuma, uključujući i propise iz oblasti zaštite okoliša, šumarske legislative, gospodarenja šumama i očuvanja biološke raznolikosti koji su u direktnoj vezi sa iskorištavanjem šuma,
- Prava trećih lica na korištenje i vlasništvo šuma koja su pod uticajem iskorištavanja šuma,
- Trgovina i carine u dijelu problematike vezane za sektor šumarstva.

3.2.1 Obaveze operatera

Da bi se implementirali propisi EUTR-a, EU operateri su dužni voditi računa o tome kakav tip proizvoda plasiraju na tržište i dokazati da proizvodi koje oni plasiraju potiču od legalno posjećenog drveta. U cilju ispunjavanja ovih propisa, operateri su obavezni da primjenjuju posebno dizajniran sistem za nadzor koji im omogućava potpunu dostupnost informacija o tipu proizvoda koji plasiraju na EU tržište. U pitanju je tzv. sistem dužne pažnje (engl. due diligence system – DDS) koji je u ovoj Uredbi definisan kao obavezan za operatere koji prvi plasiraju proizvode od drveta na EU tržište. EU komisija sistem dužne pažnje opisuje kao skup procedura, mjera i metoda čija je upotreba djelotvorna i dokumentovana, a primjenjuju se u cilju omogućavanja kontinuirane kontrole poslovnih procesa. Uobičajen pristup za uspostavu sistema dužne pažnje je u velikoj mjeri sličan pristupu uvođenja sistema za upravljanje kvalitetom. S tim u vezi se preporučuje da osnova za uspostavu sistema dužne pažnje bude interni „Priručnik za primjenu sistema dužne pažnje“ u kome je sadržan opis procedura i mjera kojima će se osigurati poštivanje EUTR odredbi.

PRIMJER 2: ELEMENTI SISTEMA DUŽNE PAŽNJE RAZVIJENOG OD STRANE NEPCON ORGANIZACIJE ZA NADZOR

„Legal Source“ Program je dizajniran sa ciljem osiguranja podrške organizacijama koje se bave sječom, preradom i trgovinom drvetom i drvnim proizvodima i jačanja internih kapaciteta kojima se minimizira rizik od prometovanja proizvodima ilegalnog porijekla. „Legal Source“ DDS sistem je baziran na „Legal Source“ standardima koji postavljaju normativne predušlove za dobijanje „Legal Source“ certifikata. NEPCon-ov sistem dužne pažnje se sastoji od elemenata prikazanih ispod.

- Opredjeljenost za drvo iz legalnih izvora
- Uspostavljanje odgovornosti i osiguranje kompetentnosti uposlenih
- Uspostavljanje procedura
- Provođenje nadzora
- Definisanje karaktera lanca nabavke i karaktera proizvoda

- Ocjena informacija o lancu snabdijevanja
- Identifikacija rizika
 - Na nivou šumske privredne jedinice
 - Na nivou dobavljača
- Ocjena mehanizama za verifikaciju lanca snabdijevanja CoC
- Specifikacije i opis identificiranog rizika

1 OSIGURANJE KVALITETA

2 UPRAVLJANJE LANCEM NABAVKE

3 PROCJENA RIZIKA

4 UPRAVLJANJE RIZIKOM

- Prikupljanje relevantnih informacija o lancu snabdijevanja
- Pristup i prikupljanje dodatnih informacija neophodnih za opis i analizu lanca snabdijevanja

- Identifikacija mjera za upravljanje rizicima
- Uključivanje predstavnika iz lanca snabdijevanja
- Implementacija mjera za upravljanje rizicima

Detalji sistema dužne pažnje zavise od složenosti poslovnih aktivnosti samih operatera, ali bez obzira na to sistem dužne pažnje mora sadržavati sljedeće mjere:

- Mjere za ispunjenje opštih zahtjeva EUTR-a koje se odnose na iskazivanje jasne opredijeljenosti da se u poslovanju koristi samo drvo iz legalnih izvora.
- Mjere za osiguranje pristupa informacijama o lancu snabdijevanja.
- Mjere za provođenje procedura procjene rizika koje omogućavaju operateru da analizira i procjeni rizik stavljanja u promet drveta ili drvnih proizvoda ilegalnog porijekla.
- Mjere za provođenje procedura kojima se smanjuje rizik stavljanja u promet drveta i drvnih proizvoda ilegalnog porijekla.

3.3 Mjere za ispunjavanje opštih EUTR zahtjeva

Aktivnosti u vezi sa ovim mjerama sistema dužne pažnje su usmjerene na kreiranje institucionalnih pretpostavki za efikasno upravljanje informacijama i provođenje procedura procjene rizika. U suštini, one kreiraju ozračje kod samog operatera za iskazivanje opredijeljenosti za trgovinu drvetom legalnog porijekla, kao i jačanju internih kapaciteta za normalno funkcionisanje sistema dužne pažnje. Većina zvanično priznatih organizacija za nadzor ukazuju na potrebu da se kreiranju ovih mjera posveti posebna pažnja, te preporučuju upotrebu unaprijed razvijenih podloga (engl. template), koji se prilagođavaju uslovima poslovanja operatera i kao takve postaju sastavni dio samog sistema dužne pažnje.

PRIMJER 3: KORACI ZA ISPUNJENJE OPŠTIH EUTR ZAHTEVA - EVROPSKA FEDERACIJA ZA TRGOVINU DRVETOM (ETTF)

Korak 1: Potpisivanje izjave za opredijeljenost trgovini drvetom legalnog porijekla

Potpisivanje ove izjave predstavlja ključni dokument za uspostavljanje sistema dužne pažnje. Kao podloga je pripremljen od strane ETTF-a i vrlo je važno da ga potpiše uprava samog poslovnog subjekta.

Korak 2: Potpisivanje komunikacijskog protokola

Komunikacioni protokol je dokument koji pomaže članovima ETTF-a da razmjenjuju informacije o procesu implementacije sistema dužne pažnje. Sadrži jasne upute o načinu uspostave sistema dužne pažnje koji je razvijen od strane ETTF-a i obaveze subjekata koji ga primjenjuju. Nalaže da se pri razmjeni informacija koristi zvanični logo ETTF-a kako bi se i na taj način pokazala pripadnost grupi poslovnih subjekata koji su opredijeljeni trgovini drvetom legalnog porijekla.

Korak 3: Identificiranje i uspostavljanje statusa operatera

Kako se propisi EUTR-a primjenjuju za one poslovne subjekte koji prvi plasiraju drvo na tržište EU, preporučuje se poslovnim subjektima da razmotre njihov status i potvrde da li spadaju u kategoriju operatera.

Korak 4: Identifikacija vlastitih proizvoda na koje se EUTR odnosi

Propisana je lista proizvoda na koje se odnose propisi EUTR-a i preporučuje se poslovnim subjektima da, prije nego uspostave sve korake sistema dužne pažnje, provjere da li se proizvodi koji su predmet njihovog poslovanja nalaze na ovoj listi.

Korak 5: Usvajanje Uputstva za primjenu sistema dužne pažnje

ETTF preporučuje da poslovni subjekti, nakon prilagođavanja sistema dužne pažnje vlastitom poslovanju, pripreme Uputstvo za primjenu tako prilagođenog sistema dužne pažnje. Svakako se preporučuje da srž sistema dužne pažnje ostane u granicama unaprijed razvijenih podloga, ali da se u cilju lakšeg funkcionisanja istog pripremi jasno uputstvo za njegovu primjenu.

3.4 Mjere za osiguranje pristupa informacijama o lancu snabdijevanja

Ovaj element sistema dužne pažnje se odnosi na obaveze operatera da posjeduju odgovarajuće mjere i procedure kojima će omogućiti pristup informacijama o kupovini drveta ili proizvoda od drveta koji su predmet stavljanja u promet na EU tržište. Ove informacije su navedene u Članu 6(1) EUTR-a. U pitanju su sljedeće informacije:

- a) Opis proizvoda, uključujući trgovački naziv i vrstu proizvoda kao i nazive vrsta drveća od kojih je proizvod napravljen a gdje je neophodno, i njihov puni naučni naziv.
- b) Naziv države u kojoj je drvo posječeno
 - 1. Gdje je potrebno, naziv niže administrativne jedinice gdje je drvo posječeno,
 - 2. Dozvola za korištenje šuma.
- c) Količina (izražena zapreminom, težinom ili brojem jedinica).
- d) Ime i adresa dobavljača od kojeg je operater kupio drvo.
- e) Naziv i adresa trgovca kojem su drvo ili drveni proizvodi isporučeni.
- f) Dokumentacija ili druge informacije kojima se potvrđuje sukladnost tog drveta ili drvnih proizvoda sa važećim zakonskim propisima. Kao prateća dokumentacija u ovom slučaju se mogu koristiti računi vezani za kupovinu drveta ili proizvoda od drveta, ugovori o kupoprodaji, dokazi o poštivanju carinskih propisa, izvještaji šumarskih inspeksijskih organa, ugovori o ustupanju šume na korištenje (koncesija), certifikati o porijeklu drveta i dokazi da se priložena dokumentacija zaista odnosi na predmetnu pošiljku.

Operateri moraju osigurati laku dostupnost navedenih informacija u slučaju potrebe za provođenjem procjene rizika prije naručivanja proizvoda. Bitno je naglasiti da ukoliko se u slučaju retrospektivne analize informacija o određenom operateru dokaže da je isti trgovao drvetom ili drvnim proizvodima ilegalnog porijekla, isto se može smatrati neadekvatno uvedenim sistemom dužne pažnje i može rezultirati nekim oblikom sankcija.

Operater odlučuje o načinu čuvanja informacija potrebnih za provođenje sistema dužne pažnje, a obavezan je da iste učini dostupnim za pregled od strane nadležnog tijela. U Članu 2 EU Uredbe 607/2012⁹ se navodi da su operateri dužni da primjene sistem dužne pažnje u slučaju svakog specifičnog tipa drveta ili proizvoda od drveta koji su dobili od određenog dobavljača u periodu kraćem od 12 mjeseci. U ovom postupku se od operatera zahtijevaju

sljedeće informacije: naziv vrste drveta, naziv države porijekla ili, gdje je neophodno, naziv regiona i prikaz dozvole za korištenje šuma (koncesiju). Pored toga, operater ima obavezu da primjenjuje mjere i procedure obezbjeđivanja informacija kako je navedeno u Članu 6(1) EUTR-a. Zato u takvim uslovima operater mora posjedovati odgovarajuće mjere i instrumente propisane ovom uredbom čak i u slučajevima kada lanac nabavke ostaje neizmijenjen.

PRIMJER 4: PRIMJENA SISTEMA DUŽNE PAŽNJE U PERIODU KRAĆEM OD 12 MJESECI

Uvoznik baštenskog namještaja, Dynamic Garden Furniture Ltd. je od Devlin Furniture Sales, malezijskog izvoznika i proizvođača namještaja, zahtijevao pet isporuka u periodu od 12 mjeseci. Sistem dužne pažnje je proveden prije prve narudžbe nakon čega je uslijedila provjera dokumenata za svaku isporuku. Izvoznik je obavijestio Dynamic Garden Furniture da porijeklo drveta od kojeg je napravljen namještaj u posljednjoj isporuci potiče iz drugog područja. Stoga je Dynamic Garden Furniture primijenio sistem dužne pažnje prije realizacije posljednje isporuke. U ovom slučaju sistem dužne pažnje je formalno proveden dva puta. Procedura je ponovljena još jedanput kako bi se osiguralo posjedovanje potrebnih informacija prilikom svih isporuka za vrijeme kojih je lanac snabdijevanja ostao konstantan.

Kao alternativa ovom rješenju nudi se i opcija da se, u slučajevima kada se svi regioni izvora drvene sirovine identificiraju na početku, sistem dužne pažnje za sve slučajeve može provesti samo jednom sve dok ta procedura osigurava i nudi informacije koje su potrebne za svaku proizvodnu seriju (PAS, 2012).

U slučajevima certificiranog drveta i drvnih proizvoda koji posjeduju certifikat o lancu snabdijevanja, potrebno je provjeriti da li je standard certificirajuće šeme dovoljno sveobuhvatan da obezbijedi pristup informacijama koje su neophodne za dokazivanje poštivanja EUTR-a.

Primjeri informacija koje trebaju biti prikupljene kroz sistem dužne pažnje su prikazani u nastavku za četiri različita operatera dok jedan od njih ima i svojstvo trgovca i operatera. Informacije variraju od slučaja do slučaja i moraju se utvrditi za svaki slučaj ponaosob (PAS, 2012). Neke od traženih informacija nije lako dobiti u svakom trenutku, ali one trebaju biti dostupne operaterima za potrebe provođenja sistema dužne pažnje. Također, potrebni dokumenti mogu biti različiti u slučajevima drveta koje nosi certifikat šeme koja je usklađena sa zahtjevima propisanim u EUTR-u.

Svi navedeni primjeri mogu pomoći pri smanjenju rizika od plasiranja drveta ili drvnih proizvoda ilegalnog porijekla, dok se posjedovanje CITES ili FLEGT licence tretira kao dovoljan dokaz legalnosti drveta i u potpunosti je u skladu sa zahtjevima ove Uredbe.

⁹ EU Uredba o detaljnim pravilima sistema dužne pažnje, učestalosti i tipu provjera od strane organizacija za nadzor, usvojena 06.07.2012. godine (Br. 607/2012)

PRIMJER 5: INFORMACIJE KOJE TREBAJU BITI PRIKUPLJENE SISTEMOM DUŽNE PAŽNJE

a) Pilana iz Velike Britanije koja vrši sječu stabala u šumama kojima gazduje Uprava za šume Velike Britanije ili neki drugi vlasnik

Opis proizvoda	Četinarska građa
Snabdjevač	Uprava za šume, Savernake Forest i Long Wood Estates
Količina	1000 tona/godišnje
Naziv vrsta	smrča (<i>Picea abies</i>), bijeli bor (<i>Pinus sylvestris</i>), ariš (<i>Larix decidua</i>)
Zemlja porijekla	Velika Britanija, Wiltshire
Dokumenti koji dokazuju legalnost proizvodnog procesa	Šumskogospodarska osnova Uprave za šume i dozvola za sječu za svaku šumsku parcelu

b) Proizvođač parketa i podova koji uvozi drvo iz SAD-a

Opis proizvoda	Parquet od američkog hrasta, kod proizvođača: 12345, lišćarsko drvo 4418
Snabdjevač	Tennessee Millers, Cumberland Plateau, East Tennessee, SAD
Količina	130 tona/godišnje
Naziv vrsta	Bijeli hrast (<i>Quercus alba</i>)
Zemlja porijekla	Sjedinjene Američke Države, East Tennessee
Dokumenti koji dokazuju legalnost proizvodnog procesa	Račun i potvrda o prispjeću drveta sa SFI certifikatom (Sustainable Forestry Initiative); lista vrsta drveća korištenih u proizvodnji kao priloženi dokument kojim se potvrđuju vrste drveća koje su predmet uvoza; dozvola za transport iz zemlje porijekla

c) Trgovac na malo koji uvozi vrtni namještaj iz Malezije

Opis proizvoda	Richards vrtni sto od FSC certificiranog drveta, 6 stolica sa kodom 456-6S
Snabdjevač	Devlin Furniture Sales Ltd., Severn Edge, Gloucester, UK
Količina	1000 komada u periodu od 2011. do 2012.godine
Naziv vrsta	<i>Shorea acuminata, Dipperocarpus spp.</i>
Zemlja porijekla	Malezija, Sabah, gospodarske jedinice pod koncesijom broj 52 i 74
Dokumenti koji dokazuju legalnost proizvodnog procesa	Račun i potvrda o prispjeću vrtnog namještaja napravljenog od drveta sa FSC certifikatom koje je isporučio Devlin Furniture Sales Dynamic Furniture Sales-u u Velikoj Britaniji (dokumenti potvrđuju broj FSC certifikata i potvrdu da su proizvodi napravljeni od FSC certificiranog drveta), faktura kojom se potvrđuje prodavač, luka u kojoj je utovarena isporuka, adresa za dostavu i težina isporuke, kopija računa i potvrda o primanju isporuke kojom se potvrđuju vrste drveća, zemlja porijekla, gospodarska jedinica sa FSC certifikatom i njena lokacija.

d) Fabrika celuloze koja je u funkciji operatera i trgovca

Opis proizvoda	A4 ekstra bijeli 80gm ² papir
Snabdjevač	A – Pulp supplies Inc., Britanska Kolumbija, Kanada; B – United Pulps, Brazil; C – Softtext Mills, Finska
Kupac	Retail Sales Ltd., www.byme.com
Količina	2000 tona
Naziv vrsta	Tsuga heterophylla i breza (<i>Betula spp.</i>)
Zemlja porijekla	A – Kanada, Britanska Kolumbija B – Brazil, Sao Paolo C – Finska, jugo-zapad

d) Fabrika celuloze koja je u funkciji operatera i trgovca (*nastavak*)

Dokumenti koji dokazuju legalnost proizvodnog procesa

A – Procjena rizika u slučaju područja na kojem je izvršena sječa od strane FSC kontroliranog drveta (engl. Controlled wood), račun i potvrda o primanju isporuke kojom se potvrđuje da je fabrika celuloze dobila FSC certificirano drvo, potvrda o sječi drveća kojom se potvrđuju vrste i lokacija sječe.

B – Račun i/ili potvrda o primanju isporuke kojom se potvrđuje dostava 100% PEFC certificirane celuloze iz Brazila, kopija šumskogospodarske osnove za PEFC koncesiju kojom se potvrđuju vrste drveća i lokacija plantaže na kojoj je realizovana sječa.

C – U ovom slučaju fabrika celuloze ima funkciju trgovca i tada se zahtjeva identifikacija operatera ili trgovca od kojeg su kupili proizvod kao i naziv trgovca kome će prodati svoj proizvod.

3.4.1 Obaveze trgovaca prilikom informisanja

Iako trgovci nemaju obavezu da prikupljaju iste vrste informacija o drvetu ili proizvodima od drveta kao što to moraju operateri, trgovac ima značajnu ulogu u naporima da drvo ilegalnog porijekla ne dospije u lanac trgovine. Stoga su EUTR-om trgovci obavezani da identificiraju trgovca od kojeg su kupili proizvod kao i kupca kome će prodati isti proizvod. Ove informacije omogućavaju nadležnim tijelima da prilikom istraga identificiraju operatere koji su potencijalno opasni u smislu uvoza ilegalnog drveta i proizvoda od drveta na tržište EU.

Bez obzira da li pravni subjekt obnaša funkciju operatera ili trgovca, ili obje funkcije istovremeno, u uvodnom dijelu EUTR-a su navedeni razlozi zbog kojih bi svi pravni subjekti uključeni u trgovinu drvetom i proizvodima od drveta trebali provoditi sistem dužne pažnje u svojim lancima snabdijevanja. Ukoliko je trgovcima stalo da dokažu da brinu o uticajima proizvoda kojima trguju na okoliš i društvo, mogu bez ikakvih restrikcija implementirati sve obaveze koje su ovom uredbom propisane kao obaveze operatera. Neki trgovci su već proveli ovu proceduru kao dio aktivnosti vezanih za upravljanje rizikom u poslovanju. Iskustva mnogih organizacija koje su primijenile sistem dužne pažnje ukazuju na to da jako često kupci od trgovaca zahtijevaju da im pruže dokaz da ilegalno posječeno drvo nije uključeno u njihov lanac snabdijevanja. Lanac nadzora (engl. chain of custody – CoC) može biti koristan instrument za dokazivanje da drvo i drveni proizvodi potiču od izvora koji ispunjava obaveze navedene u standardu gospodarenja šumama odgovarajuće certifikacijske kuće koja često po-

drazumijevaju i dokazivanje legalnog porijekla. Kupci mogu zahtijevati od trgovaca dokaz da CoC certifikat nije prekršen i/ili dokaz o drugim informacijama koje čine sastavni dio njihove politike održivog snabdijevanja.

3.5 Mjere za provođenje procedura procjene rizika

Drugi dio sistema dužne pažnje, opisan u Članu 6(1)(b) EUTR-a se odnosi na procjenu rizika. U ovom Članu se navodi da ove mjere operateru omogućavaju procjenu i analizu rizika plasmana ilegalno posječenog drveta ili proizvoda izrađenih od takvog drveta. Za operatere je važno da provedu procjenu rizika prije plasmana određenog proizvoda na tržište EU. Rezultate procjene treba prezentirati na sistematičan i transparentan način koji omogućava primjenu te procedure i u drugim slučajevima.

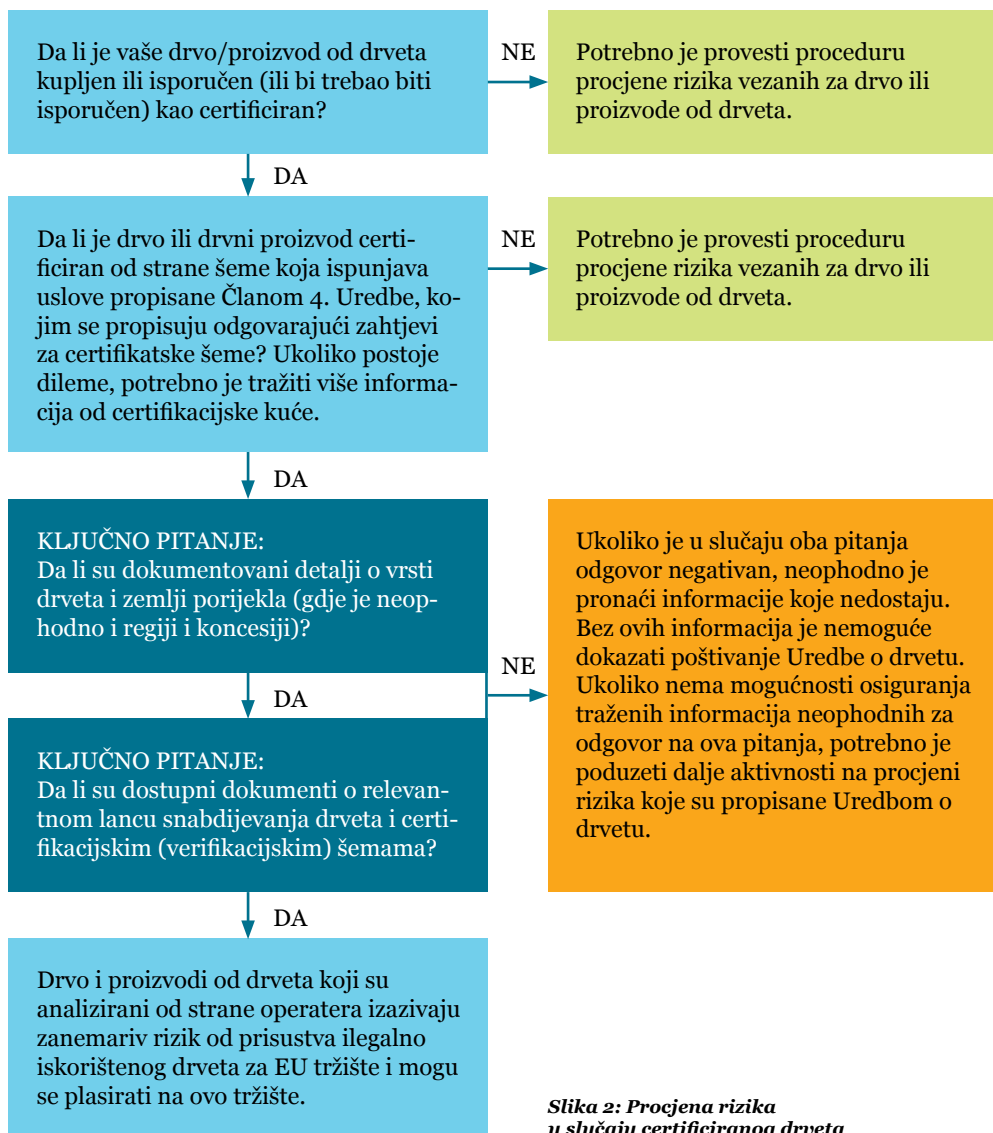
Postupak procjene rizika treba da uzme u razmatranje sve zahtjeve za informacijama navedene u ovoj Uredbi kao i sljedeće relevantne kriterije procjene rizika:

- Dokaz o poštivanju važećih zakonskih propisa, koji može biti u formi rezultata certificiranja ili bilo kojih drugih procedura kreiranih sa ciljem provjere poštivanja pozitivnih zakonskih propisa.
- Podatak o obimu ilegalnih sječa pojedinih vrsta drveća.
- Rasprostranjenost ilegalnih aktivnosti na državnom ili nižem administrativnom nivou gdje je drvo posječeno, uzimajući u obzir i rasprostranjenost oružanih sukoba.
- Sankcije na uvoz ili izvoz drveta nametnute od strane Vijeća sigurnosti UN-a ili Vijeća EU.
- Kompleksnost lanca nabavke drveta i drvnih proizvoda.

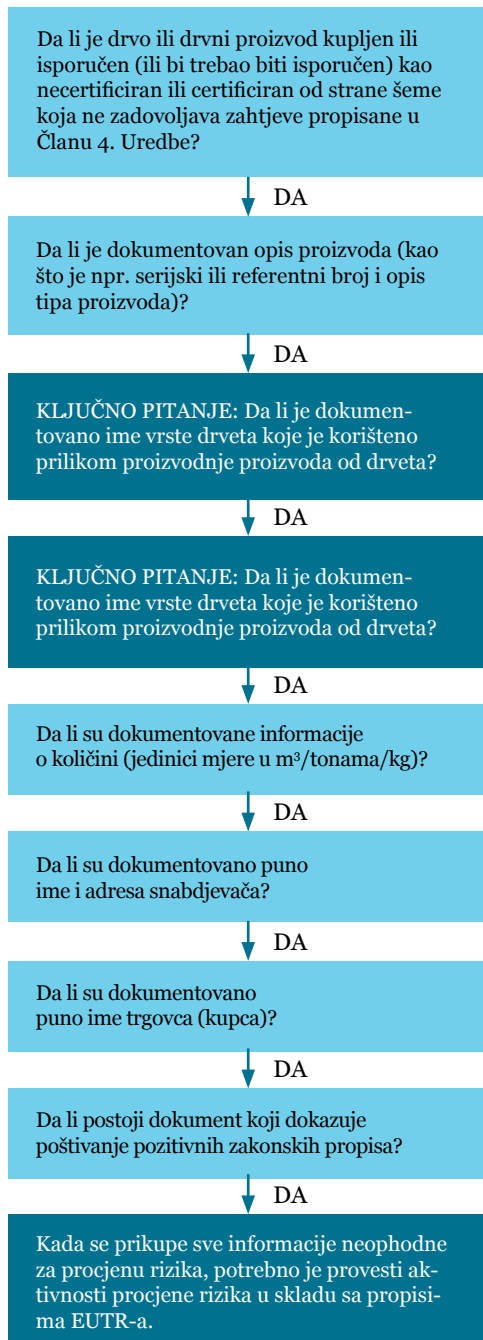
Procedura procjene rizika pomaže pri utvrđivanju ozbiljnosti identificiranog rizika. Ukoliko rizik nije zanemariv, Uredba propisuje primjenu procedura za minimiziranje rizika. Operater može odlučiti o načinu kako da provede proceduru smanjivanja rizika. Sljedeća dva koraka predstavljaju primjere procedura za procjenu rizika koje mogu slijediti operateri prilikom utvrđivanja da li je neki rizik zanemariv ili ne u smislu legalnog porijekla drveta (British Standards Institution, 2012).

3.5.1 Prvi korak – Procjena rizika u slučaju certificiranog drveta

Neophodno je identificirati da li proizvod koji je predmet plasiranja na tržište posjeduje certifikat. Ukoliko je odgovor potvrđan, onda treba odgovoriti na pitanja prikazana na slici 2. U ovom slučaju, dva pitanja predstavljaju osnovne indikatore za utvrđivanje rizika plasiranja ilegalno posjećenog drveta na tržište EU.

Slika 2: Procjena rizika u slučaju certificiranog drveta

3.5.2 Drugi korak – Procjena rizika u slučaju drveta koje ne potiče iz certificiranih šuma

Prvo je neophodno identificirati da li je proizvod koji je predmet plasiranja na tržište kupljen kao necertificiran. Ukoliko jeste, onda treba slijediti korake prikazane na slici 3, kako bi se provela procjena rizika u skladu sa zahtjevima propisanim u Članu 6(1)(b) EUTR-a. Ukoliko se ne posjeduju sve informacije, nemoguće je obaviti potpunu procjenu rizika, te je potrebno od dobavljača tražiti dodatne informacije. Pitanja 2 i 3 predstavljaju osnovne indikatore za procjenu rizika stavljanja u promet drveta ilegalnog porijekla na tržište EU. Čak i u slučaju kada je na svako od pitanja prikazanih na slici 3 odgovor potvrđan, ukoliko se ne mogu prikazati dokumentovani dokazi za provedenu procjenu rizika neophodno je provesti proceduru smanjivanja rizika.

Ukoliko je odgovor određen na bilo koje od pitanja, potrebno je prikupiti informacije koje nedostaju.

Bez ovih informacija je nemoguće dokazati poštivanje Uredbe o drvetu.

Jednom kada se prikupe sve tražene informacije potrebno je slijediti korake procedure za umanjivanje rizika.

NE

Slika 3: Procjena rizika u slučaju drveta koje ne potiče iz certificiranih šuma

3.6 Mjere za umanj enje rizika i vođenje evidencije

Treći element sistema dužne pažnje je definiran Članom 6(1)(c). U pitanju je umanjivanje identificiranog rizika koji podrazumijeva da se, izuzev u slučajevima kada je identificirani rizik zanemariv, provedu postupci za učinkovito smanjivanje identificiranog rizika, a koji obuhvataju i zahtjeve za dodatnim informacijama ili dokumentima i/ili provjeru od strane trećih lica.

Sljedeći primjer (Slika 4) prikazuje procedure umanj enja rizika i ukazuje na informacije i dokumentaciju koju je neophodno prikupiti da bi se omogućilo plasiranje drveta na EU tržište.

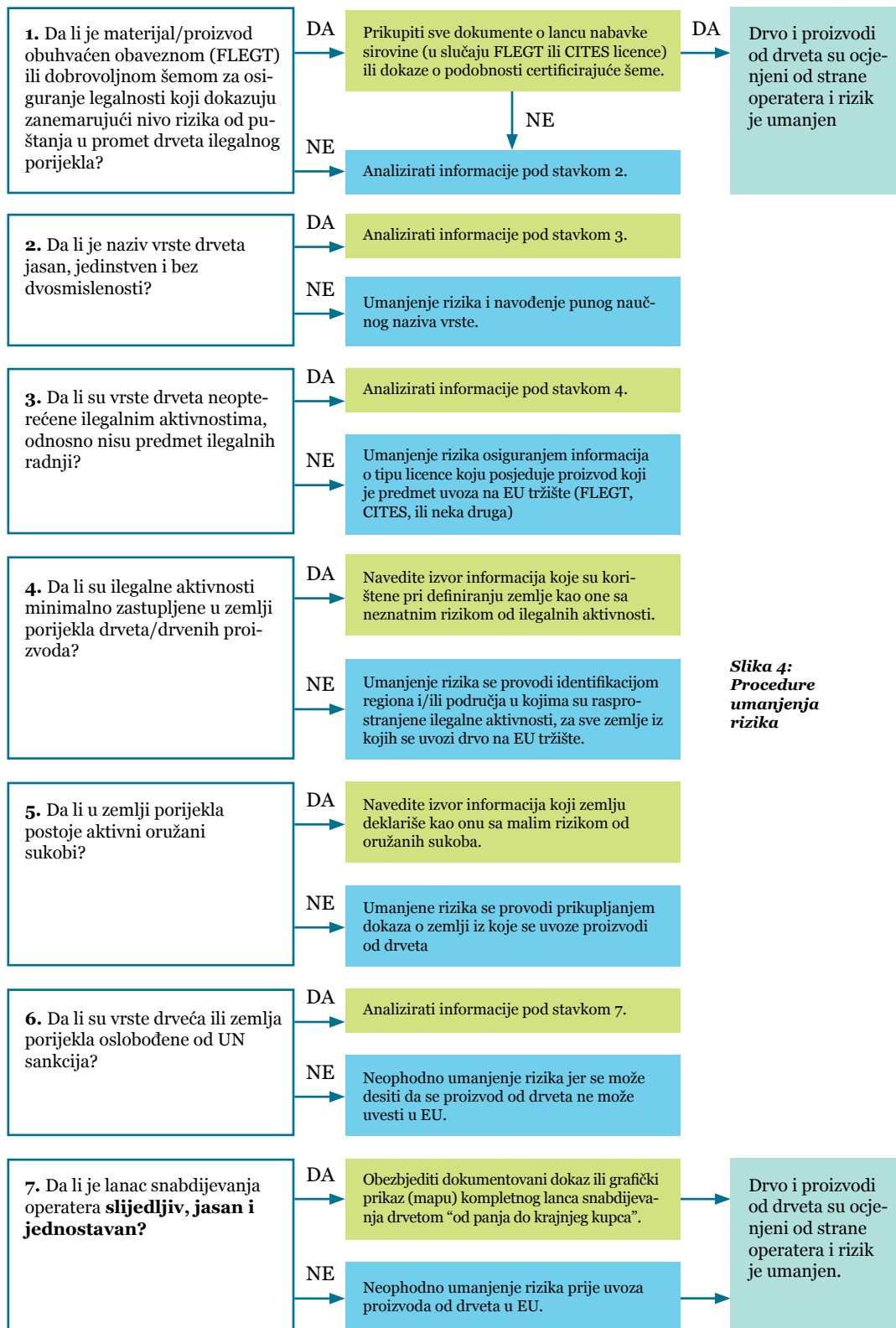
Može se desiti da se, uslijed nemogućnosti prikupljanja traženih informacija, određeni proizvod ili sirovina ponovo nabavi od nekog drugog dobavljača, koji može osigurati tražene informacije i da se na taj način finalizira sistem dužne pažnje i izbjegne rizik od dospijea drveta ili drvnih proizvoda ilegalnog porijekla u lanac snabdijevanja.

I operateri i trgovci su dužni da vode evidenciju o realizovanim aktivnostima u području trgovine drvetom i proizvodima od drveta, što predstavlja jedan od dokaza o poštivanju EUTR-a. Članom 5(1) EU Uredbe 607/2012 operateri su obavezni da čuvaju sve informacije u periodu od pet godina i da iste prikažu na zahtjev nadležnog tijela. Trgovci, po Članu 5. EUTR-a, trebaju biti u mogućnosti da identifikuju operatera ili trgovca od kojeg su dobili drvo i proizvode od drveta i, gdje je neophodno, trgovca kojem isporučuju drvo i proizvode od drveta. Trgovci trebaju čuvati podatke navedene u prvom paragrafu najkraće pet godina i, ukoliko se to od njih zahtjeva, te informacije dostaviti nadležnim tijelima. Nadležna tijela su obavezna da provode kontrole kako bi provjerili da li operateri ispunjavaju uvjete. Te kontrole uključuju: preispitivanje sistema dužne pažnje, kao i postupaka procjene i smanjenja rizika; pregled dokumentacije i evidencija koje dokazuju pravilno funkcionisanje sistema i procedura za procjenu sistema dužne pažnje; nasumične provjere, uključujući i provjeru na terenu.

Dakle, od operatera se može zahtijevati da dostavi:

- Dokumente i dokaze o tome kako određeni sistem dužne pažnje funkcioniše.
- Dokaze o provođenju sistema dužne pažnje.
- Dokaze o provođenju mjera i procedura o obezbjeđivanju informacija posebno u slučajevima kada se sistem dužne pažnje provodi u konstantnim lancima snabdijevanja.
- Dokaze koji demonstriraju način na koji su prikupljene informacije testirane za potrebe zadovoljenja kriterija navedenih u Članu 6(1) EUTR-a.
- Informacije o tome kako su donesene odluke o mjerama za smanjenje rizika i kako je utvrđen stepen rizika.

Od operatera se očekuje da će pružiti svu potrebnu pomoć prilikom provođenja provjera, uključujući pristup, dozvole i prezentiranje dokumenata ili evidencija.

Slika 4:
Procedure
umanjenja
rizika

4. Moguće strategije i aktivnosti za zadovoljenje odredbi EUTR-a u BiH

Šumarstvo i drvne industrija u BiH predstavljaju značajne grane industrije, te kao pokretači ekonomskog razvoja, posebno na lokalnoj razini, doprinose poboljšanju društveno-ekonomskog ambijenta. Pozitivni ekonomski rezultati ovih sektora, kada je riječ o izvozu proizvoda od drveta iz BiH, ukazuju na potrebu za ozbiljnijim pristupom u rješavanju unutarnjih problema i jačanju internih kapaciteta za suočavanje sa promjenjivim zahtjevima kupaca i korisnika njihovih proizvoda. Jedno od ključnih pitanja sektora šumarstva jeste pitanje prevencije i borbe protiv sveprisutnijih nezakonitih radnji, za čije rješavanje je potreban angažman širokog spektra institucija i jačanje mehanizama među-institucionalne koordinacije. Suočavanjem sa problemom nezakonitih radnji u sektoru šumarstva i drvne industrije doprinijelo bi se stvaranju pretpostavki za neometan izvoz proizvoda od drveta na tržište EU i ojačali kapaciteti izvozno orijentiranih proizvođača u BiH da odgovore na zahtjeve svojih partnera sa EU tržišta.

Da bi se uspješno odgovorilo na zahtjeve koje pred izvozno orijentirane proizvođače drveta postavljaju propisi EUTR-a, neophodno je provesti niz aktivnosti koje se u širem smislu mogu kategorisati kao informacioni, regulatorni i ekonomski instrumenti šumarske politike.

Prvu kategoriju čine aktivnosti i mjere iz grupe informacionih instrumenata šumarske politike, a koje za cilj imaju unapređenje nivoa poznavanja propisa EUTR-a. Kao ciljne kategorije ovog seta aktivnosti pojavljuju se prije svih predstavnici sektora šumarstva, ali i ostali relevantni akteri kao što su predstavnici drvne industrije, javnih institucija, vladinog i nevladinog sektora, kojima bi trebalo osigurati informaciono-edukativne sadržaje. Prvi tip informaciono-edukativnih sadržaja bi imao za cilj informisanje svih kategorija gore navedenih aktera o opštim elementima procesa usvajanja i implementacije EUTR-a. Drugi tip informaciono-edukativnih sadržaja bi trebalo usmjeriti u pravcu edukacije svih relevantnih aktera o specifičnim elementima procesa implementacije EUTR-a. Prije svega, ovdje je riječ o edukaciji relevantnih aktera o načinu uspostavljanja i primjene sistema dužne pažnje, kao i poziciji aktera iz BiH u lancu nabavke i prodaje drveta i proizvoda od drveta. Zatim, kao veoma važan segment procesa implementacije EUTR-a je i specifičnost odnosa ove Uredbe sa ostalim procesima EU šumarske politike koji su usmjereni na sprečavanje ilegalnog korištenja šumskih resursa. Posebnu pažnju bi trebalo obratiti na edukaciju svih relevantnih aktera o FLEGT procesu i načinu na koji određena zemlja može stupiti u proces dobijanja VPA ugovora. Važan dio informaciono-edukativnih aktivnosti treba biti posvećen i procesu certificiranja šumskih resursa i razjašnjavanju uloge certificirajućih shema u procesu zadovoljavanja propisa EUTR-a. Pored gore navedenih informaciono-edukativnih sadržaja, važno bi bilo pokrenuti i dodatne promotivne aktivnosti u cilju isticanja važnosti kontinuirane borbe protiv ilegalnih aktivnosti i korupcije u sektoru šumarstva i drvne industrije.

U kategoriju regulatornih instrumenata šumarske politike uvrštene su aktivnosti koje imaju za cilj osiguranje legislativno-organizacionog okvira za nesmetan izvoz drveta i proizvoda od drveta iz BiH. Usvajanje zakonodavnog okvira za sektor šumarstva na nivou FBiH predstavlja prioritetnu aktivnost u cilju zakonitog postupka upravljanja, korištenja i zaštite šumskih resursa. Prioritetan karakter ove aktivnosti proizilazi iz činjenice da je jedan od osnovnih elemenata DDS sistema postojanje dokaza da svi akteri u lancu snabdijevanja drvetom uvažavaju pozitivne zakonske propise zemlje porijekla drveta. Bez postojanja adekvatnog zakonodavnog okvira, izvozno orijentiranim proizvođačima neće biti jednostavno dokazati da sirovina koju koriste u proizvodnom ciklusu ima legalno porijeklo. U cilju unapređenja negativne percepcije BiH u kontekstu obima ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnoj industriji, na nivou institucija BiH bi trebalo pokrenuti aktivnosti na implementaciji međunarodnih sporazuma i obaveza koje je BiH kao država preuzela a do sada nisu u potpunosti implementirane. I kao treći set aktivnosti koje pripadaju kategoriji regulatornih instrumenata šumarske politike, identificirane su aktivnosti čija implementacija zavisi direktno od preduzeća šumarstva kao korisnika državnih šuma i preduzeća drvne industrije. Navedeni akteri su jako značajni za efektivnu borbu protiv ilegalnih aktivnosti i korupcije svih oblika. Oba tipa preduzeća bi trebala da se opredijele za borbu protiv korupcije i kreiraju niz procedura kojima se rješava ovaj problem na nivou preduzeća. Ovako djelovanje ima karakter svojevrsnog stvaranja internog sistema dužne pažnje koji u značajnoj mjeri može doprinijeti ispunjenju propisa EUTR-a i olakšati izvoz na EU tržište. Pored toga, ova aktivnost ima i marketinški karakter jer svrstava preduzeće u kategoriju društveno-odgovornih organizacija koje u svom poslovnim procesu ne tolerišu prisustvo bilo kojeg oblika korupcije.

Certificiranje šumskih resursa i lanca nabavke drveta i proizvoda od drveta predstavlja važan ekonomski instrument za sektor šumarstva i drvne industrije u BiH. U kontekstu usklađivanja šumarske politike sa propisima EUTR-a, ovaj proces može značajno uticati na smanjenje rizika od mogućnosti za dospijede proizvoda od drveta ilegalnog porijekla u lanac nabavke koji počinje u BiH, a završava u EU. Iako je proces certificiranja dobrovoljna aktivnost, za čiju implementaciju su u slučaju BiH zaduženi korisnici šuma, neophodno je da se institucije iz sektora šumarstva uključe u ovaj proces i, ukoliko je to moguće, finansijski podrže ove napore. Posjedovanje sertifikata kojim se dokazuje da se šumom na određenom prostoru gospodari na održiv način je, u slučaju nedostatka legislativnog okvira, jedini validan dokaz koji se može koristiti u procesu provođenja sistema dužne pažnje i umanjenja rizika od plasmana ilegalno posječenog drveta na EU tržište.

5. Literatura

1. Bećirović, Dž. 2013: Usklađivanje šumarske politike u Federaciji Bosne i Hercegovine sa Uredbom Evropske unije broj 995/2010, Magistarski rad, Univerzitet u Sarajevu, Šumarski fakulteta.
2. British Standards Institution 2012: PAS 2021: 2012 - Exercising due diligence in establishing the legal origin of timber and timber products – Guide to Regulation (EU) No 995/2010.
3. EFI, 2010: EU FLEGT Facility Operational Guidelines. [Dostupno na: <http://www.efi.int>]
4. EFI, 2011: Final project handbook: FLEGT 6th Annual Coordination meeting. Brussels, Belgium.
5. Erixon, F. i Hindley, B. 2009: New EU trade regulations to combat illegal logging: a critique, European Centre for International Political Economy (ECIPE).
6. European Timber Trade Federation – ETTF 2012: System for Due Diligence. [Dostupno na: <http://goo.gl/7aDlc9>]
7. Forest Law Enforcement and Governance East Asia Ministerial Conference, Bali, Indonesia, 11–13 September 2001; Ministerial Declaration, [Dostupno na: www.worldbank.org]
8. Lovrić, M., Krajter, S., Landekić, M., Zečić, Ž., Lovrić, N., Vusić, D., Martinić, I., Šporčić, M. 2011: Razvoj i posljedice EU zakonodavstva vezanog za nezakonite sječe, Šumarski list br. 11–12, CXXXV (2011), 595-603.
9. NEPCon 2014: Legal Source Due Diligence Guidelines. [Dostupno na: www.nepcon.net]
10. Suparna, N. 2001: Forest Governance and Forest Law Enforcement in Indonesia, Forest Law Enforcement & Governance - East Asia: A Ministerial Conference, Bali, Indonesia 11 – 13 Sep 2001. [Dostupno na: www.siteresources.worldbank.org]
11. United Nations Department of Economic and Social Affairs – UNDESA, 2002: Johannesburg Plan of Implementation. [Dostupno na: www.un.org]

6. Prilog 1:

Neoficijelni prevod EU

Uredbe 995/2010 Katedre

za ekonomiku, politiku i

organizaciju šumarstva i urbanog

zelenila Šumarskog fakulteta

Univerziteta u Sarajevu

**Uredba (EU) br. 995/2010 PARLAMENTA I VIJEĆA EU
od 20. oktobra 2010. godine,**

**kojom se utvrđuju obaveze operatera koji distribuiraju
drvo i drvene proizvode na tržište**

(uredba je relevantna za zemlje EEA)

EVROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EVROPSKE UNIJE,
Uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju EU,
a posebno Član 192 (1),
Imajući u vidu prijedlog Evropske Komisije,
Imajući u vidu mišljenje Evropskog ekonomskog
i socijalnog vijeća ⁽¹⁰⁾,
Nakon savjetovanja sa Odborom regija,
Djelujući u skladu sa redovnim zakonskim procedurama ⁽¹¹⁾,

Budući da:

(1) Šume pružaju mnogostruke ekološke, ekonomske i socijalne koristi, kao što su drvni i nedrvni šumski proizvodi i ekološke funk-

cije, neophodne za opstanak čovječanstva, koje podrazumijevaju očuvanje bioraznolikosti, očuvanje stabilnosti funkcija šumskih ekosistema i stabilnosti klimatskih sistema.

(2) Zbog sve veće potražnje za drvetom i drvnim proizvodima na globalnom nivou, institucionalnih i administrativnih nedostataka državnih tijela nadležnih za sektore šumarstva velikog broja zemalja-proizvođača drveta, ilegalne sječe i ilegalna trgovina drvetom su postale teme od velike važnosti.

(3) Ilegalne sječe su narastajući problem od međunarodnog značaja. One predstavljaju značajnu prijetnju šumskim ekosistemima jer doprinose procesu nestanka i degradacije šuma koji izazivaju oko 20% ukupne globalne emisije CO₂, ugrožavaju bioraznolikost i narušavaju održivo gospodarenje šumama i održivi razvoj uključujući i opstanak poslovnih subjekata na tržištu uz poštivanje odgovarajućih zakonskih propisa. Ilegalne aktivnosti dovode i do širenja pustinja, nastanka erozionih procesa, različitih vremenskih nepogoda i poplava. Pored toga, one imaju i negativne posljedice u socijalnom, političkom i ekonomskom smislu i često usporavaju napredak ka boljem upravljanju resursima, dovode u pitanje kvalitet života lokalnih zajednica ovisnih o šumi a mogu se dovesti u vezu i sa oružanim sukobima. Od borbe protiv ilegalnih sječa u kontekstu ove Uredbe se očekuje da će, na efektivan način, doprinijeti naporkima EU u sprječavanju klimatskih promjena. Ova Uredba predstavlja pomoć pri realizaciji obaveza i aktivnosti EU proisteklih iz Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama¹².

(4) Odluka Parlamenta i Vijeća EU br. 1600/2002/EC od 22. jula 2002. godine, kojom se usvaja Šesti Akcioni program zaštite okoliša (¹³), kao jednu od prioritetnih aktivnosti definiše ispitivanje mogućnosti poduzimanja aktivnih mjera za sprječavanje i borbu protiv trgovine ilegalno posjećenim drvetom kao i nastavak aktivnog sudjelovanja EU i država članica u implementaciji globalnih i regionalnih rezolucija i sporazuma koji se tiču šuma i šumarstva.

(5) Priopćenjem Komisije od 21. maja 2003. godine pod nazivom 'Provođenje Zakona o šumama, upravljanje i trgovina'¹⁴: Prijedlog EU Akcionog plana' predložen je paket mjera kojima se podržavaju međunarodna nastojanja za rješavanje problema ilegalnih sječa i trgovine drvetom u okviru nastojanja EU za postizanje održivog gospodarenja šumama.

(6) Parlament i Vijeće EU su odobrili ovo Priopćenje i prepoznali potrebu za doprinosom EU u globalnim nastojanjima za rješavanje problema ilegalnih sječa.

¹⁰ Sl. list 318, 23.12.2009, str. 88.

¹¹ Stav Parlamenta EU od 22. aprila 2009. godine (Sl. list C 184 E, 8.7.2010, str. 145), stav Vijeća za vrijeme prvog čitanja 1. marta 2010. godine (Sl. list C 114 E, 4.5.2010, str. 17) i stav Evropskog Parlamenta od 7. jula 2010. (još nije objavljen u Sl. listu).

¹² UNFCC (United Nations Framework Convention on Climate Change)

(7) U skladu sa osiguranjem plasmana proizvoda od drveta proizvedenih u skladu sa propisima zemalja proizvođača na domaće tržište¹⁵, kao ciljem tog Priopćenja, EU je postigla sporazum o sklapanju dobrovoljnih partnerskih ugovora (FLEGT VPAs) putem kojih se zemljama potpisnicama nameće pravna obaveza provođenja programa licenciranja i reguliranja trgovine drvetom i drvnim proizvodima utvrđenim FLEGT VPAs-om.

(8) S obzirom na to da ilegalne sječe i trgovina drvetom predstavljaju urgentan problem velikih razmjera, neophodno je aktivno podržati borbu protiv ilegalnih sječa i trgovine drvetom, upotpuniti i ojačati FLEGT VPA inicijativu i uskladiti politike zaštite šuma sa potrebom postizanja visokog nivoa zaštite okoliša, borbe protiv klimatskih promjena i gubitka bioraznolikosti.

(9) Napori zemalja koje su potpisale FLEGT VPAs, principi sadržani u ovim sporazumima, a posebno oni koji se tiču definiranja legalno proizvedenog drveta, će biti priznati uz dalji podsticaj ostalih država da potpišu FLEGT VPAs. Potrebno je naglasiti da, prema FLEGT planu licenciranja, jedino drvo koje je posječeeno u skladu sa odgovarajućim pozitivnim zakonskim propisima zemalja proizvođača i proizvodi dobijeni od takvog drveta mogu biti uvezeni na EU tržište. Stoga će se drvo upotrebljeno za proizvodnju drvnih proizvoda navedenih u Aneksu II i III Uredbe Vijeća EU (EC) br. 2173/2005 od 20. decembra 2005. godine o pokretanju FLEGT programa licenciranja za uvoz drveta u Evropsku zajednicu¹⁶ (¹⁷) čije je porijeklo iz partnerskih zemalja navedenih u Aneksu I ove Uredbe, smatrati legalno posječenim što istovremeno znači da je ovakvo drvo posječeeno u skladu sa navedenom Uredbom i svim provedbenim odredbama.

(10) Treba uzeti u obzir i činjenicu da Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune (CITES) nalaže zemljama potpisnicama ove Konvencije da izdaju CITES dozvole za izvoz vrsta flore i faune zaštićenih CITES-om i, između ostalog, samo ukoliko su iste posječene u skladu sa propisima zemlje izvoznice. Stoga se sječa vrsta navedenih u Aneksima A, B i C Uredbe Vijeća (EC) Br. 338/97 od 9. decembra 1996. godine o zaštiti vrsta divlje flore i faune reguliranjem trgovine⁽¹⁸⁾ trebaju smatrati legalnim jer su provedeni u skladu sa tom Uredbom i svim provedbenim odredbama.

(11) Imajući u vidu da upotrebu recikliranog drveta i drvnih proizvoda treba podsticati ali i činjenicu da bi uključivanje te vrste proizvoda u odredbe ove Uredbe značilo dodatno

¹³ Sl. list 242, 10.9.2002, str. 1.

¹⁴ Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)

¹⁵ Zajedničko tržište EU, engl. The EU Common market

¹⁶ Engl. European Community - EC

¹⁷ Sl. list 347, 30.12.2005., str. 1.

¹⁸ Sl. list 61, 3.3.1997., str. 1.

povećanje obaveza operatera¹⁹, reciklirano drvo i proizvodi od takvog drveta neće biti predmetom ove Uredbe.

(12) Zabrana plasiranja ilegalno posječenog drveta ili drvnih proizvoda na domaće tržište je jedna od mjera ove Uredbe. Uzimajući u obzir kompleksnost problema ilegalnih sječa, njegove osnovne uzroke i posljedice, neophodno je poduzeti specifične mjere uključujući i one koje imaju za cilj da utiču na postupke operatera.

(13) U okviru FLEGT Akcionog plana, Komisija i, prema potrebi, države članice, mogu podržavati i provoditi studije i istraživanja o nivou i tipu ilegalnih sječa u različitim zemljama i rezultate tih inicijativa učiniti dostupnim za javnost, kao i podržati pružanje praktičnih smjernica za operatere o važećim zakonskim propisima zemalja proizvođača drveta.

(14) Usljed nepostojanja međunarodno usvojene definicije ilegalnih sječa, zakonske odredbe zemlje gdje je drvo posječeno zajedno sa relevantnim međunarodnim konvencijama, verifikovanim od strane te zemlje, bi trebale biti osnova za definiranje pojma ilegalnih sječa.

(15) Mnogi proizvodi od drveta prolaze kroz brojne procedure prije i nakon njihovog prvog plasiranja na domaće tržište. Kako bi se izbjegla nepotrebna administrativna opterećenja, operateri koji plasiraju drvo i drvene proizvode po prvi put na domaće tržište jedini trebaju biti podvrgnuti sistemu dužne pažnje (engl. due diligence system) dok trgovac iz tog lanca snadbijevanja treba obezbijediti osnovne informacije o njegovom snadbijevaču i kupcu kako bi se omogućila slijedljivost drveta i drvnih proizvoda.

(16) Poštujući sistemski pristup, operateri koji plasiraju drvo i drvene proizvode po prvi put na domaće tržište trebaju poduzeti odgovarajuće korake kako bi dokazali da ilegalno posječeno drvo i drvni proizvodi dobijeni od ilegalno posječenog drveta nisu dospjeli na tržište EU. U tu svrhu, operateri treba da prođu sistem dužne pažnje koji se sastoji od sistema mjera i postupaka za minimiziranje rizika plasiranja ilegalno posječenog drveta na domaće tržište.

(17) Dužna pažnja se sastoji od tri elementa koja su svojstvena i upravljanju rizicima. U pitanju su: pristup informacijama, procjena rizika i smanjenje procenjenog rizika. Sistem dužne pažnje treba da omogući pristup informacijama o izvorima i dobavljačima drveta i drvnih proizvoda prvi put plasiranih na domaće tržište, uključujući i relevantne informacije kao što su poštivanje važećih zakona, naziv zemlje u kojoj je drvo posječeno, naziv uvezene vrste, količina, i, gdje je neophodno, naziv niže administrativne jedinice gdje je drvo posječeno i dozvolu za sječu. Na osnovu tih informacija, operateri trebaju izvršiti procjenu rizika. U slučajevima kada je rizik identificiran, operateri trebaju smanjiti isti na način koji odgovara stepenu ozbiljnosti navedenog rizika kako bi se spriječilo plasiranje ilegalno posječenog drveta i proizvoda od drveta takvog porijekla na domaće tržište.

¹⁹ Termin 'operater' se odnosi na bilo koje fizičko ili pravno lice koje plasira drvo ili drvene proizvode na tržištu, Član 2(c) ove Uredbe.

(18) Kako bi se izbjegla nepotrebna administrativna opterećenja, od operatera koji već upotrebljavaju sisteme i procedure usklađene sa zahtjevima ove Uredbe ne treba zahtijevati uspostavu novih sistema.

(19) U cilju prihvatanja slučajeva dobre prakse u sektoru šumarstva, certificiranje ili bilo koja druga procedura koja podrazumijeva provjeru usklađenosti sa pozitivnim zakonskim propisima, mogu biti korišteni prilikom procjene rizika.

(20) Drvo-prerađivački sektor je od velike važnosti za privredu EU. Udruženja operatera su važan akter u sektoru jer u velikoj mjeri zastupaju interese svojih članova i surađuju sa različitim interesnim skupinama. Ove organizacije posjeduju stručne kapacitete za analiziranje relevantne legislative kao i kapacitete za pružanje pomoći svojim članovima u poštivanju zakonskih odredbi ali navedene prednosti ove organizacije ne bi trebale koristiti za osiguravanje njihove tržišne dominacije. Kako bi se omogućila provedba ove Uredbe i doprinijelo unapređenju dobrih praksi, potrebno je prepoznati organizacije koje su uspostavile sisteme dužne pažnje i tako ispunile zahtjeve ove Uredbe. Priznavanje ili nepriznavanje organizacija za nadzor²⁰ treba biti obavljeno na nepristrasan i transparentan način. Spisak organizacija čije je djelovanje odobreno treba biti dostupan javnosti kako bi se omogućilo operaterima da odaberu neku od takvih organizacija.

(21) Nadležna tijela bi trebala, u redovitim vremenskim razmacima, provoditi provjere organizacija nadležnih za nadzor kako bi se uvjerali da te organizacije ispunjavaju obaveze utvrđene ovom Uredbom. Osim toga, nadležna tijela trebaju nastojati provoditi ovakve provjere u situacijama kada posjeduju informacije koje upućuju na neregularnosti u radu ovih organizacija, uključujući i osnovanu sumnju trećih lica.

(22) Nadležna tijela trebaju nadgledati uspješnost operatera u ispunjavanju obaveza utvrđenih ovom Uredbom. U tu svrhu, prema potrebi, nadležna tijela bi trebala provoditi službene kontrole koje podrazumijevaju provjere dozvola operatera i provjere na terenu kao i zahtjev za poduzimanje popravni aktivnosti od strane operatera u situacijama kada su iste neophodne. Povrh toga, nadležna tijela trebaju provoditi dodatne provjere u slučaju posjedovanja za to relevantnih informacija, uključujući i osnovanu sumnju trećih lica.

(23) Nadležna tijela trebaju voditi evidenciju o provedenim provjerama i te informacije učiniti dostupnim za javnost uz poštivanje Direktive 2003/4/EC Evropskog Parlamenta i Vijeća od 28. januara 2003. godine o javnom pristupu informacijama o okolišu (²¹).

(24) Uzimajući u obzir međunarodni karakter problema ilegalnih sječa i trgovine drvetom, nadležna tijela trebaju surađivati međusobno kao i sa administrativnim tijelima trećih zemalja i Komisijom.

²⁰ Engl. monitoring organisations

²¹ Sl. list 41, 14.2.2003, str. 26.

(25) Kako bi se operaterima koji plasiraju drvo i drvene proizvode na domaće tržište pomoglo u ispunjavanju obaveza propisanih ovom Uredbom, imajući u vidu stanje u malim i srednjim preduzećima, države članice, gdje se pokaže kao potrebno i uz pomoć Komisije, mogu pružiti operaterima bilo koju vrstu tehničke ili neke druge pomoći uključujući i pomoć pri razmjeni informacija. Ovakav vid pomoći operatere ne oslobađa obaveze primjene sistema dužne pažnje.

(26) Trgovci i organizacije za nadzor trebaju izbjegavati primjenu mjera koje mogu ugroziti ostvarenje cilja ove Uredbe.

(27) Države članice trebaju garantirati da će kršenje propisa ove Uredbe, bilo od strane operatera, trgovaca i organizacija za nadzor, biti sankcionisano učinkovitim, primjerenim i kaznama koje će uticati na prekršitelje na način da isti više neće biti u iskušenju da ih ponove. Državni propisi mogu nalagati da, nakon primjene gore pomenutih kazni za kršenje zabrane plasiranja ilegalno posječenog drveta i drvnih proizvoda na domaće tržište, takvo drvo i drvni proizvodi ne moraju nužno biti uništeni već umjesto toga mogu biti upotrijebljeni za zadovoljavanje neke potrebe od javnog interesa.

(28) U skladu sa Članom 290. Sporazuma o funkcioniranju EU (TFEU²²), Komisija bi trebala biti ovlaštena za usvajanje delegiranih odluka o priznavanju i nepriznavanju organizacija za nadzor, budućim kriterijima za procjenu rizika koji mogu biti neophodna dopuna kriterijima već propisanim ovom Uredbom kao i o listi drvnih proizvoda koje ova Uredba reguliše. Od posebne je važnosti da Komisija obavlja odgovarajuće konsultacije tokom svojih pripremnih radnji, uključujući i one na stručnoj razini.

(29) Da bi se osigurali jedinstveni uvjeti za provedbu ove Uredbe, provedbene ovlasti trebaju biti dodijeljene Komisiji koja usvaja detaljna pravila o učestalosti i prirodi provjera organizacija za nadzor od strane nadležnih tijela i pravila o sistemu dužne pažnje izuzev dodatnih kriterija za procjenu rizika. U skladu sa Članom 291. TFEU, propisi i opći principi o mehanizmima za kontrolu primjene provedbenih ovlasti Komisije, koju provode zemlje članice, treba unaprijed definisati putem propisa donesenih u skladu sa standardnim zakonskim procedurama. Do usvajanja novih propisa, nastavlja se primjenjivati Odluka Vijeća 1999/468/EC od 28. juna 1999. godine koja utvrđuje procedure za primjenu provedbenih ovlasti dodijeljenih Komisiji⁽²³⁾, uz izuzetak regulatornih postupaka za nadzor.

(30) Operaterima i nadležnim tijelima treba dati dovoljno vremena kako bi se pripremili za ispunjavanje uvjeta ove Uredbe.

(31) Pošto se cilj ove Uredbe odnosno borba protiv ilegalnih sječa i trgovine drvetom, uslijed obima ovog problema, ne može provoditi na nivou pojedinačnih država članica, navedeni cilj se može bolje ostvariti na nivou EU.

²² Treaty on the Functioning of European Union

²³ Sl. list 184, 17.7.1999, str. 23.

EU može usvojiti mjere u skladu sa principom supsidijarnosti, navedenim u Članu 5. Sporazuma o EU. U skladu sa načelom proporcionalnosti, kako je navedeno u istom Članu, ova Uredba ne izlazi izvan ovlasti neophodnih za ostvarenje njenog cilja.

USVOJENA JE OVA UREDBA:

Član 1.

Predmet Uredbe

Ovom Uredbom se propisuju obaveze operatera koji plasiraju drvo i drvne proizvode po prvi put na domaće tržište, kao i obaveze trgovaca.

Član 2.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe, primjenjuju se slijedeće definicije:

(a) pod 'drvetom i drvnim proizvodima' se smatraju drvo i drvni proizvodi navedeni u Aneksu, sa izuzetkom drvnih proizvoda ili dijelova takvih proizvoda izrađenih od drveta ili drvnih proizvoda koji su završili svoj životni ciklus, a inače bi bili odloženi kao otpad, kako je određeno Članom 3(1) Direktive o otpadu 2008/98/EC Evropskog Parlamenta i Vijeća EU od 19. novembra 2008. godine ⁽²⁴⁾,

(b) 'plasiranje na tržište', neovisno o načinu prodaje, njihove namjene (za distribuciju ili korištenje u komercijalne svrhe), besplatno ili uz novčanu naknadu, podrazumijeva prvo plasiranje drveta i drvnih proizvoda na domaće tržište. Termin također uključuje i plasiranje realizovano na osnovu komuniciranja na daljinu definiranog u Direktivi 97/7/EC Parlamenta i Vijeća EU o zaštiti potrošača prilikom potpisivanja ugovora na daljinu od 20. maja 1997. godine ⁽²⁵⁾. Plasiranje na tržište se neće odnositi na drvni proizvod proizveden od drveta koje je već distribuirano na domaće tržište;

(c) termin 'operater' se odnosi na bilo koje fizičko ili pravno lice koje plasira drvo ili drvne proizvode na tržište;

(d) termin 'trgovac' podrazumijeva svako fizičko ili pravno lice koje, tokom poslovnih aktivnosti, prodaje ili kupuje drvo ili proizvode od drveta plasirane na domaće tržište;

(e) 'zemlja u kojoj je drvo posječeno' predstavlja državu ili teritoriju u kojoj je posječeno drvo kao poluproizvod koji se plasira na tržište EU ili drvo od kojeg je napravljen proizvod koji se plasira na tržište EU;

²⁴ Sl. list 312, 22.11.2008, str. 3.

²⁵ Sl. list 144, 4.6.1997, str. 19.

(f) 'legalna sječa' označava sječ u izvršenu u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima zemlje u kojoj je drvo posječeno;

(g) 'ilegalna sječa' podrazumijeva sječ u koja nije izvršena u skladu sa važećim zakonima zemlje u kojoj je drvo posječeno;

(h) 'Važeći zakonski propisi' podrazumijevaju zakonske propise zemalja proizvođača koji su trenutno u upotrebi. Takvi propisi regulišu slijedeće oblasti:

- prava na sječ u drveća na prostoru čije su granice definirane zakonom,
- nadoknadu za korištenje šuma uključujući i prava koja se tiču sječe drveća,
- iskorištavanje šuma, uključujući i propise iz oblasti zaštite okoliša, šumarske legislative, gospodarenja šumama i očuvanja biološke raznolikosti koji su u direktnoj vezi sa iskorištavanjem šuma,
- prava trećih lica na korištenje i vlasništvo šuma koja su pod uticajem iskorištavanja šuma, i
- trgovina i carine u dijelu problematike vezane za sektor šumarstva.

Član 3.

Status drveta i drvnih proizvoda obuhvaćeni FLEGT-om i CITES-om

Drvena sirovina iskorištena za proizvodnju drvnih sortimenata navedenih u Aneksu II i III Uredbe (EC) Br. 2173/2005 koja vodi porijeklo iz partnerskih zemalja navedenih u Aneksu I te Uredbe će se, za potrebe ove Uredbe, smatrati legalno posječenom.

Vrste drveta navedene u Aneksima A, B ili C Uredbe (EC) Br. 338/97 koje su u skladu sa tom Uredbom i njenim primjenjujućim odredbama će se smatrati legalno posječenim za potrebe ove Uredbe.

Član 4.

Obaveze operatera

1. Tržišno plasiranje ilegalno posječenog drveta ili drvnih proizvoda izrađenih od takvog drveta će biti zabranjeno.

2. Operateri će provoditi sistem dužne pažnje prilikom plasiranja drveta i drvnih proizvoda na tržište. U tu svrhu, oni će koristiti okvir sa procedurama i mjerama, u daljnjem tekstu 'sistem dužne pažnje', kao što je navedeno u Članu 6.

3. Svaki operater će trebati održavati i redovito ocjenjivati sistem dužne pažnje koji koristi, izuzev u slučajevima kada primjenjuje sistem dužne pažnje koji je uspostavljen od strane organizacija za nadzor na osnovu Člana 8. Postojeći sistem za nadzor regulisan od strane državnog zakona i bilo koji dobrovoljni mehanizam lanca odgovornosti koji ispunjavaju uvjete ove Uredbe, mogu biti osnova za uspostavljanje sistema dužne pažnje.

Član 5

Obaveza sljedljivosti

Trgovci će, kroz lanac nabavke, biti u mogućnosti da identifikuju:

- Operatera ili trgovca od kojeg su dobili drvo i drvene proizvode, i
- Gdje je neophodno, trgovca kojem isporučuju drvo i drvene proizvode.

Trgovci trebaju čuvati podatke navedene u prvom paragrafu najkraće pet godina i, ukoliko se to od njih zahtjeva, te informacije dostaviti nadležnim tijelima.

Član 6.

Sistem dužne pažnje

1. Sistem dužne pažnje iz Člana 4 (2) će sadržavati slijedeće elemente:

(b) mjere i postupke koji omogućuju pristup slijedećim informacijama o snabdjevačima drveta ili drvnih proizvoda plasiranih na tržište:

- opis, uključujući trgovački naziv i vrstu proizvoda kao i nazive vrsta drveća, a gdje je neophodno, i njihov puni naučni naziv,
- Zemlju u kojoj je drvo posječeno, i gdje je potrebno:
 - (i) Naziv niže administrativne jedinice gdje je drvo posječeno, i
 - (ii) Dozvolu za iskorištavanje šuma,
- Količinu (izraženu zapreminom, težinom ili brojem jedinica),
- Ime i adresu dobavljača od kojeg je operater kupio drvo,
- Naziv i adresu trgovca kojem su drvo ili drvni proizvodi isporučeni,
- Dokumentacija ili druge informacije kojima se potvrđuje sukladnost tog drveta ili drvnih proizvoda sa važećim zakonskim propisima;

(c) Procedure procjene rizika koje operateru omogućavaju procjenu i analizu rizika plasmana ilegalno posječenog drveta ili drvnih proizvoda izrađenih od takvog drveta na tržište.

Ovakvi postupci uzet će u obzir podatke navedene u tački (a), kao i relevantne kriterije procjene rizika, uključujući:

- dokaz o poštivanju važećih zakona, koji može biti u formi rezultata certificiranja ili bilo kojih drugih procedura kreiranih sa ciljem provjere poštivanja pozitivnih zakonskih propisa,
- obim ilegalnih sječa pojedinih vrsta drveća,
- rasprostranjenost ilegalnih sječa ili aktivnosti na državnom ili nižem administrativnom nivou u kojima je drvo posječeno, uzimajući u obzir i rasprostranjenost oružanih sukoba,
- sankcije na uvoz ili izvoz drveta nametnute od strane Vijeća sigurnosti UN-a ili Vijeća EU,
- kompleksnost lanca nabavke drveta i drvnih proizvoda.

(d) izuzev u slučajevima kada je identificirani rizik u skladu sa procedurama navedenim u tački (b) zanemariv, postupci procjene rizika, koji se sastoje od niza mjera i procedura adekvatnih za učinkovito smanjivanje identificiranog rizika, će uključivati zahtjeve za dodatnim informacijama ili dokumentima i/ili provjeru od strane trećih lica.

2. Detaljna pravila za osiguranje jednake primjene stava 1, sa izuzetkom budućih kriterija za procjenu rizika, navedenih u drugoj rečenici stava 1(b) ovog Člana, će biti usvojena u skladu sa zakonskim procedurama iz Člana 18 (2). Pravila moraju biti usvojena do 3. juna 2012. godine.

3. Uzimajući u obzir razvoj tržišta kao i iskustva implementacije ove Uredbe, koja su dostupna posebno kroz razmjenu informacija, kako je navedeno u Članu 13. i izvještajima navedenim u Članu 20 (3), Komisija može usvojiti delegirane odluke u skladu sa Članom 290. TFEU kada su u pitanju relevantni kriteriji za procjenu rizika dok će kriterije navedene u drugoj rečenici stava 1(b) ovog Člana možda biti neophodno dopuniti sa ciljem unaprjeđenja efikasnosti sistema dužne pažnje.

Za delegirane odluke navedene u ovom stavu će se primjenjivati procedure iz Članova 15, 16 i 17.

Član 7. Nadležna tijela

1. Svaka država članica treba da imenuje jedno ili više nadležnih tijela odgovornih za primjenu ove Uredbe.

Države članice će Komisiji dostaviti nazive i adrese nadležnih tijela do 3. juna 2011. godine. Države članice trebaju izvijestiti Komisiju o eventualnim promjenama naziva ili adresa nadležnih tijela.

2. Komisija će listu nadležnih tijela učiniti javno dostupnom, uključujući i objavljivanje ove liste na Internet stranici. Lista treba biti redovito ažurirana.

Član 8. Organizacije za nadzor

1. Organizacija za nadzor će :

- a. uređivati i redovito ocjenjivati sistem dužne pažnje kako je propisano u Članu 6. i isti ustupati operaterima na korištenje;
- b. verifikovati pravilno korištenje sistema dužne pažnje od strane operatera;
- c. poduzeti odgovarajuće mjere u slučaju kada operateri ne primjene sistem dužne pažnje, uključujući i prijavljivanje značajnijih ili ponovljenih grešaka nadležnim tijelima.

2. Organizacija može postati organizacija nadležna za nadzor ukoliko ispunjava slijedeće uslove:

- (a) posjeduje svojstvo pravnog subjekta i legalno je osnovana unutar EU;
- (b) ima odgovarajuće stručne kapacitete i sposobnosti ispunjavanja funkcija iz stava 1 ovoga Člana; i
- (c) osigurava nepostojanje sukoba interesa prilikom realizovanja svojih aktivnosti.

3. Nakon savjetovanja sa državama članicama zainteresiranim za ovu problematiku, Komisija će kao organizaciju za nadzor priznati onu koja ispunjava zahtjeve navedene u paragrafu 2. Odluku o priznavanju organizacije za nadzor, Komisija će proslijediti nadležnim tijelima svih zemalja članica.

4. Nadležna tijela će, u redovitim intervalima, analizirati kontinuiranost ispunjavanja dužnosti organizacija za nadzor, propisanih u stavu 1 i zahtjeva propisanih stavom 2, koje djeluju pod pokroviteljstvom nadležnih tijela. Provjere će se moći obavljati i kada nadležna tijela država članica raspolažu odgovarajućim informacijama koje, između ostalog, podrazumijevaju i osnovanu sumnju trećih lica ili prilikom otkrivanja nedostataka u načinu na koji su operateri primijenili sistem dužne pažnje, koji je kreiran od strane nadležnog tijela. Izvještaji ovih provjera će biti dostupni javnosti, u skladu sa Direktivom 2003/4/EC.

5. Ukoliko nadležna tijela ustanove da organizacije za nadzor ne ispunjavaju dužnosti propisane stavom 1 ili uvjete propisane stavom 2, dužne su da o tome odmah izvjestе Komisiju.

6. Komisija će povući odluku o priznanju organizacije za nadzor kada se utvrdi, na osnovu informacija dobijenih u skladu sa stavom 5, da organizacije za nadzor ne ispunjavaju dužnosti propisane stavom 1 ili uvjete propisane stavom 2. Prije povlačenja odluke o priznavanju, Komisija će o svojoj odluci obavjestiti zainteresirane države članice.

Komisija će obavijestiti nadležna tijela država članica o odluci o odbijanju priznavanja organizacije za nadzor.

7. Kako bi se unaprijedila pravila za priznavanje ili povlačenje priznanja organizacija za nadzor, i ukoliko je iskustvo u implementaciji to pokazalo neophodnim, Komisija može usvojiti delegirajuće odluke u skladu sa Članom 290. TFEU, uz istovremeno osiguravanje nepristrane i transparentne procedure priznanja ili povlačenja priznanja organizacija za nadzor.

Za delegirane odluke navedene u ovom stavu će se primjenjivati procedure iz Članova 15, 16 i 17. Te odluke treba usvojiti do 3.marta 2012.godine.

8. Detaljna pravila koja se odnose na učestalost i prirodu provjera navedenih u paragrafu 4, neophodnih za osiguranje učinkovite kontrole rada organizacija zaduženih za nadzor i jedinstvenu primjenu navedenog paragrafa, moraju biti usvojena u skladu sa pravnim procedurama navedenim u Članu 18 (2). Ova pravila treba usvojiti do 3. juna 2012. godine.

Član 9.

Popis organizacija za nadzor

Komisija će objaviti popis organizacija za nadzor u Službenom listu Evropske unije, serija C, i na svojoj web stranici. Popis će biti redovno ažuriran.

Član 10.

Nadzor nad operaterima

1. Nadležna tijela trebaju provoditi kontrole kako bi provjerili da li operateri ispunjavaju uvjete iz Članova 4. i 6.
2. Kontrole navedene u stavu 1 ovog Člana će se provoditi u skladu sa periodično revidiranim planom baziranim na postupku procjene rizika. Pored toga, provjere se mogu povoditi u slučajevima kada nadležna tijela raspolažu sa relevantnim informacijama, uključujući i osnovanu sumnju treće strane o nepoštivanju ove Uredbe od strane operatera.
3. Kontrole navedene u paragrafu 1, između ostalog, će uključivati:
 - (a) preispitivanje sistema dužne pažnje kao i postupaka procjene i smanjenja rizika;
 - (b) pregled dokumentacije i evidencija koje dokazuju pravilno funkcionisanje sistema i procedura za procjenu sistema dužne pažnje;
 - (c) nasumične provjere, uključujući i provjeru na terenu.
4. Operateri će ponuditi svu pomoć neophodnu za olakšavanje kontrole iz stava 1 ovog Člana, posebice kada je u pitanju pristup dokumentaciji i zapisnicima.
5. Ne dovodeći u pitanje Član 19. po kojem se, prateći proceduru navedenu u stavu 1, identificiraju nedostaci, nadležna tijela mogu izdati priopćenje o korekcijama koje operateri trebaju poduzeti. Osim toga, u ovisnosti od prirode otkrivenih nedostataka, države članice mogu poduzeti privremene mjere koje, između ostalog, podrazumijevaju:
 - (a) zaplijenu drveta i drvnih proizvoda;
 - (b) zabranu plasmana drveta i drvnih proizvoda.

Član 11.

Evidencije nadzora nad operaterima

1. Nadležna tijela će voditi evidenciju provjera navedenih u Članu 10 (1), posebno evidentirajući prirodu i rezultate provjera kao i bilo koja priopćenja o mjerama korekcije navedenih u Članu 10 (5). Evidencije svih provjera će se čuvati najmanje pet godina.
2. Informacije navedene u paragrafu 1. će biti dostupne u skladu sa Direktivom 2003/4/EC.

Član 12. Saradnja

1. Nadležna tijela će surađivati međusobno, sa državnim tijelima trećih zemalja i sa Komisijom kako bi se osiguralo poštivanje ove Uredbe.
2. Nadležna tijela će razmjenjivati informacije sa nadležnim tijelima drugih država članica i Komisijom o značajnim nedostacima identificiranim u provjerama na osnovu Članova 8 (4) i 10 (1) i vrstama kazni prema Članu 19.

Član 13. Tehnička pomoć, smjernice i razmjena informacija

1. Ne dovodeći u pitanje obaveze operatera za ispunjavanje sistema dužne pažnje navedenih u Članu 4 (2), države članice zajedno sa Komisijom, kada se njena pomoć pokaže kao neophodna, mogu pružiti tehničku i druge vrste pomoći i ponuditi uputstva operaterima, uzimajući u obzir položaj malih i srednjih preduzeća, za ispunjavanje zahtjeva ove Uredbe, naročito s obzirom na primjenu sistema dužne pažnje, u skladu sa Članom 6.
2. Države članice zajedno sa Komisijom, kada je to neophodno, mogu pomoći pri razmjeni i širenju relevantnih informacija o ilegalnim sječama, naročito u cilju pomoći operaterima prilikom procjene rizika u skladu sa Članom 6 (1) (b), te predstavljanju slučajeva dobre prakse provođenja ove Uredbe.
3. Pomoć će biti osigurana na način kojim se izbjegava kompromitiranje nadležnih tijela i čuva njihova nezavisnost prilikom provođenja ove Uredbe.

Član 14. Izmjene i dopune Aneksa

Kako bi se, sa jedne strane, uzelo u obzir iskustvo stečeno prilikom provedbe ove Uredbe, koje se identifikuje putem izvještavanja navedenih u Članu 20 (3) i (4) i putem razmjene informacija (Član 13), i, sa druge strane, razvoj u odnosu na tehničke karakteristike, krajnje korisnike i procese proizvodnje drveta i drvnih proizvoda, Komisija može usvojiti delegirajuće odluke u skladu sa Članom 290. TFEU kroz izmjene i dopune liste drvnih proizvoda navedenih u Aneksu. Ove aktivnosti ne bi trebale stvarati dodatni teret operaterima. Za delegirane odluke navedene u ovom stavu će se primjenjivati procedure iz Članova 15, 16 i 17.

Član 15. Provođenje delegiranog prava

1. Ovlast usvajanja delegiranih odluka iz Članova 6 (3), 8 (7) i 14 će biti dodijeljena Komisiji u periodu od sedam godina sa početkom od 2. decembra 2010. godine. Komisija, uz poštivanje

dodijeljenih ovlasti, će imati obavezu da sastavi izvještaj u periodu ne dužem od tri mjeseca prije isteka trogodišnjeg perioda od dana primjene ove Uredbe. Dodijeljene ovlasti trebaju biti automatski produžene za isto razdoblje, ukoliko Parlament i Vijeće EU ne opozovu tu odluku, u skladu sa Članom 16.

2. Nakon usvajanja delegirane odluke, Komisija će o tome obavijestiti Parlament i Vijeće EU.

3. Komisiji je dodijeljena ovlast usvajanja delegirajućih odluka što je u skladu sa propisanim uslovima iz Članova 16 i 17.

Član 16. Opoziv delegirajućeg prava

1. Delegiranje ovlasti navedenih u Članovima 6 (3), 8 (7) i 14 može, u bilo kojem trenutku, biti opozvano od strane Parlamenta ili Vijeća EU.

2. Institucija koja je započela interne procedure odlučivanja o opozivu delegirane ovlasti će nastojati da, prije donošenja konačne odluke i u razumnom roku, obavijesti Komisiju i druge institucije ukazujući na ovlasti i razloge koji su doveli do njihovog opozivanja.

Odluka o opozivu prekida delegirajuće pravo ovlasti kako je navedeno u toj odluci. Odluka odmah stupa na snagu ili u periodu koji je naznačen u odluci. Takva odluka neće uticati na ispravnost delegiranih odluka koje su već u upotrebi. Odluka će biti objavljena u Službenom listu EU.

Član 17. Primjedbe na delegirane odluke

1. Parlament ili Vijeće EU mogu uložiti prigovor na delegirane odluke u roku od dva mjeseca od datuma naznačenog u rješenju. Na inicijativu Evropskog Parlamenta ili Vijeća EU, ovaj period može biti produžen za još dva mjeseca.

2. Ukoliko Parlament ili Vijeće EU nije uložilo nikakve primjedbe na delegirane odluke nakon isteka ovog perioda, odluka se objavljuje u Službenom listu EU, a stupa na snagu u periodu koji je naznačen.

Delegirana odluka će biti objavljena u Službenom listu Evropske unije i stupiće na snagu prije isteka tog perioda ukoliko su Evropski Parlament i Vijeće informirali Komisiju da neće priložiti nikakav prigovor.

3. Ako Parlament ili Vijeće EU uloži prigovor na delegiranu odluku onda ta odluka neće stupiti na snagu. Institucija koja ulaže prigovor mora navesti razloge prigovora na delegiranu odluku.

Član 18. Odbor

1. Komisiji će pomagati Odbor za Provođenje Zakona o šumama, upravljanje i trgovinu (FLEGT) osnovan na temelju Člana 11. Uredbe (EC) Br. 2173/2005.
2. Na mjestima gdje se upućuje na ovaj stav, treba primijeniti Članove 5 i 7 Odluke 1999/468/EC, uzimajući u obzir odredbe Člana 8.

Period koji je propisan u Članu 5 (6) Odluke 1999/468/EC iznosi tri mjeseca.

Član 19. Kazne

1. Države članice će propisivati pravila o kaznama za kršenje odredbi ove Uredbe, te će poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osigurala njena pravilna implementacija.
Planirane kazne moraju biti učinkovite, primjerene i moraju uticati na prekršitelje na način da isti više neće biti u iskušenju da ih ponove. Između ostalog, planirane kazne trebaju uključivati i:
 - a. kazne koje su u skladu sa veličinom šteta po okoliš, vrijednostima drveta i drvnih proizvoda i gubitaka poreza i ekonomskih šteta izazvanih kršenjem ove Uredbe, računajući vrijednosti ovih kazni na način kojim se osigurava da će biti kažnjeni oni koji su ostvarili značajnu ekonomsku korist kršenjem propisa Uredbe i pritom ne dovodeći u pitanje legitimno pravo profesionalne djelatnosti, i postepeno povećavajući veličinu ovih kazni za ponovljene prekršaje;
 - b. zapljenu drveta i proizvoda od drveta;
 - c. ukidanje dozvole za trgovinu.

2. Države članice će o tim odredbama izvijestiti Komisiju bez obzira na naknadne izmjene i dopune.

Član 20. Izvještavanje

1. Države članice, do 30. aprila svake druge godine počevši od 3. marta 2013. godine, Komisiji podnose izvještaj o primjeni ove Uredbe tokom prethodne dvije godine.
2. Na temelju ovih izvještaja, Komisija sastavlja dvogodišnji izvještaj koji podnosi Parlamentu i Vijeću EU. Prilikom pripreme izvještaja, Komisija će trebati uzeti u obzir napredak s obzirom na rad i zaključke FLEGT VPAs u skladu sa Uredbom (EC) br. 2173/2005 kao i njihov doprinos u smanjenju uvoza drveta i drvnih proizvoda ilegalnog porijekla na domaće tržište.
3. Do 3. decembra 2015. godine, i svakih šest godina nakon toga, Komisija će na temelju izvještaja i iskustva u primjeni ove Uredbe, analizirati funkcioniranje i učinkovitost ove Uredbe u sprečavanju plasiranja drveta i drvnih proizvoda ilegalnog porijekla na domaće tržište.

Posebno treba razmotriti administrativne posljedice za mala i srednja preduzeća i listu proizvoda obuhvaćenih ovom Uredbom. Izvješća, prema potrebi, mogu biti praćena odgovarajućim zakonskim prijedlozima.

4. Prvo izvješće o propisima iz stava 3 će uključivati procjenu trenutne ekonomske i tržišne situacije u EU sa osvrtom na proizvode navedene u Poglavlju 49 Kombinirane nomenklature, uzimajući posebno u obzir konkurentnost relevantnih sektora, kako bi se razmotrila mogućnost uključivanja ovih proizvoda na listu drvnih proizvoda iz Aneksa ove Uredbe.

Izvještaji navedeni u stavu 4 ovog Člana također trebaju sadržavati i procjenu učinkovitosti zabrane plasiranja ilegalno posječenog drveta i proizvoda proizvedenih od takvog drveta na domaće tržište, kako je navedeno u Članu 4 (1), i procjenu učinkovitosti provođenja sistema dužne pažnje iz Člana 6.

Član 21.

Stupanje na snagu i primjena

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u Službenom listu Evropske unije.

Primjenjivat će se od 3. marta 2013. godine uz izuzetak Članova 6(2), 7 (1), 8 (7) i 8 (8) koji će se primjenjivati od 2. decembra 2010. godine.

Ova Uredba je u cijelosti obavezujuća i primjenjivaće se u svim zemljama članicama.
Strazbur, 20.oktobar 2010.godine.

U ime Evropskog Parlamenta
Predsjednik
J. BUZEK

U ime Vijeća Evropske unije
Predsjednik
O. CHASTEL

ANEKS

Drvo i drveni proizvodi nabrojani u Kombiniranoj nomenklaturi prikazanoj u Aneksu I Uredbe Vijeća (EEC) br 2658/87 ⁽²⁶⁾, na koje se primjenjuje ova Uredba

- 4401 - Ogrijevno drvo u oblicama, cjepanicama, granama, snopovima ili u sličnim oblicima; iverje i slične čestice; drvena pilovina, otpaci i ostaci drveta, aglomerirani ili neaglomerirani u oblice, brikete, pelete ili u slične oblike
- 4403 - Neobrađeno drvo, okresano, grubo obrađeno (učetvoreno), uključujući i okorano drvo (sa skinutom korom) ili sa skinutom bjelikom
- 4406 - Drveni željeznički ili tramvajski pragovi
- 4407 - Drvo obrađeno po dužini piljenjem, glodanjem ili rezanjem ili ljuštenjem, uključujući i blanžano, brušeno ili spojeno na krajevima, debljine veće od 6 mm
- 4408 - Listovi furnira (uključujući i one dobijene rezanjem laminiranog drveta nožem), listovi za šperploče ili za ostalo slično laminirano drvo, i ostalo drvo rezano po dužini, rezano nožem ili ljušteno, blanžano ili neblanžano, brušeno ili nebrušeno, spojeno ili spojeno na krajevima, debljine ne veće od 6 mm
- 4409 - Drvo (uključujući lamele i daščice za parket, nesastavljene) profilirano (sa perom i utorom, žlijebljeno, rubno zarezano ili slično obrađeno) po dužini bilo kojeg ruba ili lica, uključujući blanžano, brušeno ili spojeno na krajevima
- 4410 - Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima (OSB) i slične ploče (na primjer wafer-ploče) od drva i od ostalih ligninskih materijala, neaglomerirane ili aglomerirane smolama ili ostalim organskim vezivnim tvarima
- 4411 - Ploče vlaknatice od drveta ili ostalih ligninskih materijala, aglomerirane ili neaglomerirane smolama ili drugim organskim vezivnim sredstvima
- 4412 - Šperploče, furnirane ploče i ostali slojeviti proizvodi od drveta
- 4413 00 00 - Zgusnuto (zbijeno) drvo u blokovima, pločama, vrpčama ili profilima
- 4414 00 - Drveni okviri za slike, fotografije, ogledala i slične proizvode

²⁶ Uredba Vijeća (EEC) br 2658/87 od 23. jula 1987. godine o tarifnoj i statističkoj nomenklaturi i zajedničkoj carinskoj tarifi (Sl. list 256, 7.9.1987., str 1).

- 4415 - Sanduci za pakovanje, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža za pakovanje, od drveta; bubnjevi za kablove, palete, palete–sanduci i druge ploče za utovar; paletni obruči od drveta

(Aneks ne uključuje materijale koji se isključivo koriste kao ambalaža za podršku, zaštitu ili nošenje proizvoda plasiranih na tržište.)

- 4416 00 00 - Bačve, kace, burad i drugi bačvarski proizvodi od drveta te njihovi drveni dijelovi, uključujući bačvarske duge

- 4418 - Građevinska stolarija i ostali drveni proizvodi za građevinarstvo, uključujući celularne ploče od drveta, sastavljene parketne ploče, piljenu i cijepanu šindru

- Celuloza i papir iz Poglavlja 47 i 48 Kombinirane nomenklature, uz izuzetak proizvoda od bambusa i recikliranih materijala (otpad i ostaci drveta)

- 9403 30, 9403 40, 9403 50 00, 9403 60 i 9403 90 30 namještaj od drveta;

- 9406 00 20 – Montažne zgrade od drveta

Autori:

Prof. dr. Mersudin Avdibegović
Mr Dženan Bećirović

Izdavač: WWF Adria

Za izdavača: Martin Solar

Fotografija na**naslovnoj stranici:**

Sastojina bukve rijeka Semešnica
Donji Vakuf © Bruno Marić

Dizajn: Ivan Antunović

Štampa: Suton d.o.o.

Tiraž: 300 primjeraka

Kontakt:

Stella Šatalić, WWF Adria
ssatalic@wwfadria.org

Štampano u okviru projekta
„Promocija održivog gospodarenja
šumskim resursima kao podrška
održivom razvoju Bosne i
Hercegovine“ uz finansijsku
potporu IKEA-e.

WWF u brojkama

100%
RECYCLED

WWF • VODIČ ZA PRIMJENU UREDBE O DRVETU EVROPSKE UNIJE

ADRIA

ADRIA.PANDA.ORG

© Mario Romić

1961.

WWF je jedna od najvećih svjetskih nezavisnih organizacija koja se bavi zaštitom prirode, a osnovana je 1961. godine.

+100

WWF ima mrežu aktivnu u više od stotinu zemalja svijeta, na 6 kontinenata.

+5 M

Više od pet milijuna ljudi diljem svijeta podržava WWF.

ZAŠTITA PRIRODE

WWF Adria provodi aktivnosti kroz partnerstva na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Radimo na očuvanju prirode
za ljude i živi svijet.

together possible

adria.panda.org

© 1986. simbol Pande i ® "WWF" su zaštićeni znak WWF-a -
World Wide Fund for Nature (ranije World Wildlife Fund);
WWF Adria, Budmanijeva 5, 10 000 Zagreb, Hrvatska.
tel. +385 1 5509 623 adria.panda.org